

ERSTA
SKÖNDAL
BRÄCKE
HÖGSKOLA

Ersta Sköndal Bräcke högskola
Institutionen för socialvetenskap
Socionomprogrammet 210 hp

Det ekonomiska våldet; *En privat angelägenhet?*
-En kvalitativ studie om socialtjänstens syn på fenomenet

Ulrika Asmundsson & Maria Lilljegren Hedlund

Examensarbete i socialt arbete, 15 hp

SOC63, VT19

Kandidatexamen

Handledare: Anita Liljeström

Examinator: Anders Kassman

Sammanfattning

Syftet med den här studien var att undersöka socialtjänstens syn på ekonomiskt våld och arbetet med att ge stöd till våldsutsatta kvinnor med avseende på det ekonomiska våldet. Syftet var också att undersöka vilka konsekvenser synen får för de våldsutsatta kvinnorna och vilka samhälleliga processer som kan ligga till grund för synen. Totalt genomförde vi åtta kvalitativa intervjuer med tio professionella socialarbetare. Fyra av intervjuerna genomfördes med socialsekreterare som arbetar med att handlägga ekonomist bistånd, och de övriga fyra genomfördes med fem socialsekreterare som arbetar på enheten mot våld i nära relation, samt en samordnare för samma enhet. Samtliga tio intervjupersoner kommer i kontakt med kvinnor som utsatts för ekonomiskt våld i sitt dagliga arbete. Idén till studien uppstod när en av oss studenter arbetade på ett skyddat boende för kvinnor som varit utsatta för våld i nära relation. Det problem som uppstod var att kvinnorna som bodde på det skyddade boendet och hade varit utsatta för ekonomiskt våld, kämpade med att hantera konsekvenserna utan att få något adekvat stöd från socialtjänsten. Studiens resultat visar att socialtjänstens syn på ekonomiskt våld är att det är osynligt, att det anses vara en privat angelägenhet i motsats till andra våldsformer som utövas inom våld i nära relation, och att ekonomiskt våld inte ses som en del av våld i nära relation. Resultatet visar även att kvinnan ses som ett offer för ekonomiskt våld och inte ett brottsoffer. I samband med att kvinnan konstrueras som ett offer för ekonomiskt våld, blir hon också konstruerad som ”en individ som behöver ta ansvar för sin ekonomiska situation”. Övriga resultat visar att socialtjänsten finner arbetet med att upptäcka och kartlägga det ekonomiska våldet som svårt. Socialtjänstens syn på arbetet är att det inte finns något stöd som riktar sig till ekonomiskt våld, vilket leder oss till slutsatsen att kvinnor som är utsatta för denna form av våld lämnas själva med ansvaret. Resultatet visar också att samhället ännu inte har klassificerat och definierat ekonomiskt våld som ett socialt problem och att det påverkar hur socialtjänsten ser på fenomenet. Ekonomiskt våld har inte uppnått samma status som andra våldsformer inom våld i nära relation, vilket är en av anledningarna till att det saknas riktade insatser

Nyckelord: ekonomiskt våld, våld i nära relation, våldsutsatta kvinnor, domestic violence, economic violence och financial violence.

Abstract

The purpose of this study was to examine the perspective of the social services in Stockholm, regarding economic violence and the work linked to providing support to women who are exposed to economic violence. The purpose was also to examine what consequences the perspective has for the abused women and what societal processes that can be the grounds for the perspective. In total we conducted eight qualitative interviews with ten professional socialworkers. Four of the interviews were implemented with socialworkers working with providing financial aid, and the other six with socialworkers working with providing support to victims of domestic abuse. Five of them are socialworkers and one of them has a position as a coordinator. All of the ten respondents come in contact with women exposed to economic violence in their daily work. The idea of the study emerged when one of us students worked in a protected residence for women who had been exposed to domestic violence. The problem that appeared was that the women who were staying at the residence had been exposed to economic violence, and were struggling to deal with the consequences, without getting any adequate support from the social services. The studies results imply the social services perspective regarding economic violence is that it is invisible, that it is considered a privat matter in oppose to other types of domestic violence, and that the economic violence is not looked upon as a part of domestic violence. The results also imply that the woman is looked upon as a victim exposed to economic violence, and not a victim of crime. In connection to the woman being constructed as a victim of economic violence, she is also constructed as "an individual who needs to take responsibility for her financial situation". Other results imply that the social services find the workprocess of discovering and investigating economic violence difficult. The social services perspective on the work is that there is no support targeted to economic violence, which leaves us with the conclusion that the women exposed to this form of vilence is left with handeling the responsibility themselves. The results also imply that the society not yet has classified and defined economic violence as a social problem and that this has effect on the social services perspective on the phenomenon. Economic violence has not achievied the same status as other forms of violence within domestic abuse, which is one of the reasons that the support targeted to economic violence is missing.

Keywords: ekonomiskt våld, våld i nära relation, våldsutsatta kvinnor, domestic violence, economic violence och financial violence.

Förord

Vi vill tacka alla intervjupersoner för att ni ville vara med och berika vårt examensarbete. Vi vill även tacka vår handledare Anita Liljeström för stöd och råd.

Tack!

Ulrika Asmundsson och Maria Lilljegen Hedlund

Innehåll

1. Inledning	7
1.1 Bakgrund	7
1.2 Problemformulering	9
1.3 Syfte och frågeställningar	10
1.4 Begreppslista	10
1.4.1 Våld:.....	10
1.4.2 Fysiskt våld:	10
1.4.3 Psykiskt våld:	10
1.4.4 Sexuellt våld:	10
1.4.5 Materiellt våld:	10
1.4.6 Ekonomiskt våld:.....	11
1.4.7 Nära relation: eller begreppet närstående:	11
1.4.8 Screening:.....	11
1.4.1 Standardiserade bedömningsinstrument:	11
2. Tidigare forskning	12
2.1 Nationell forskning	12
2.2 Internationell forskning	13
3. Teoretisk ram	16
3.1 Socialkonstruktionistiskt perspektiv	16
3.2 Definitioner av sociala problem	17
3.2.1 Blumers processteori.....	17
3.3 Teoridiskussion	19
4. Metod	20
4.1 Metodval	20
4.2 Urval	21
4.3 Insamling av empiri	21
4.4.1 Diskursanalytiskt verktyg	22
4.4.2 Bearbetning av material.....	23
4.5 Litteratursökning	24
4.6 Validitet och reliabilitet	24
4.7 Forskarnas förförståelse	25
4.8 Forskningsetiska överväganden	25

4.9 Kritisk metoddiskussion	27
5. Resultat och analys	28
5.1 Hur begripliggörs ekonomiskt våld?	28
5.1.1 En osynlig våldsform	28
5.1.2 Konstruktionen av den våldsutsatta kvinnan som offer	30
5.1.3 En privat angelägenhet	31
5.1.4 Ekonomiskt våld är inte en del av våld i nära relation	33
5.2 Vilka föreställningar finns om det ekonomiska våldet och arbetet med avseende på det ekonomiska våldet, som är tagna förgivna och så självklara att reflektion inte ens görs?	35
5.2.1 Den våldsutsatta kvinnan berättar själv om det har förekommit ekonomiskt våld ..	35
5.2.2 Arbetet med ekonomiskt våld är inte i behov av reformer	36
5.3 Vilka perspektiv finns som inte är representativa för vad socialsekreterarna anser är socialtjänstens syn och samhällets syn på ekonomiskt våld och arbetet med ekonomiskt våld?	37
5.3.1 Det ekonomiska våldet behöver uppmärksammas som problemområde	38
5.3.2 Det ekonomiska våldets långsiktiga konsekvenser	38
5.3.3 Ansvarsfrågan är ett strukturellt problem	39
5.3.4 Arbetet är i stort behov av reformering	40
5.4 Vilka materiella effekter kan socialtjänstens syn på ekonomiskt våld och arbetet med ekonomiskt våld resultera i?	41
5.4.1 Effekter på utredningsarbetet	42
5.4.2 Den våldsutsatta kvinnan får inte det stöd hon behöver	42
5.4.3 Effekter av bristen på adekvata stödinsatser; påverkan på uppbrottsprocessen, växande skulder och bostadsproblematik	45
6. Slutsatser och förslag till vidare forskning	47
6.1 Hur ser socialtjänsten på det ekonomiska våldet som problem?	47
6.2 Hur ser socialtjänsten på insatser kopplade till ekonomiskt våld?	48
6.3 Vilka materiella effekter får socialtjänstens syn på arbetet med det ekonomiska våldet?	49
6.4 På vilket sätt hänger socialtjänstens syn samman med samhällets syn på ekonomiskt våld?	50
6.5 Förslag till vidare forskning	51
7. Diskussion	53
Referenslista	56
Bilagor:	58
1: Missivbrev och samtycke	58
2. Intervjuguide	61

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Idag är mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer ett erkänt omfattande samhälls- och folkhälsoproblem. Enligt WHO klassas mäns våld mot kvinnor som en folkhälsofråga då våldets konsekvenser ofta leder till försämrad hälsa, arbetslöshet, sjukskrivningar och svårigheter med bostadssituationen. Förutom det mänskliga lidandet innebär det stora kostnader för samhället. Kostnaderna utgörs av sjukskrivningar, förlorad arbetsinkomst, kostnader för rättsväsendet, insatser från socialtjänsten och vård inom hälso- och sjukvården (Hällén-Moser & Sinisalo, 2018).

Historiskt sätt har mäns våld mot kvinnor ansetts som en privat angelägenhet och diskursen kring problematiken har skiftat genom åren. Detta är något som påverkat samhällets syn på frågor om vem som har ansvaret för våldet, samt vilka insatser samhället bör erbjuda till de som är utsatta. Diskursen är även något som påverkat synen på hur samhället bör arbeta förebyggande mot våld i nära relation (Hällén-Moser & Sinisalo, 2018).

Under 2000-talet skedde en förändring i och med att könsmakthanalysen utmanades. Sedan år 2007 har samhället och Socialnämndens ansvar för våldsutsatta vuxna och barn förtydligats (Socialstyrelsen, 2014). Den tidigare skrivningen i Socialtjänstlagen (SoL, 2001:453, 5 kap. 11§ andra stycket) ändrades från att Socialnämnden *bör* till att den särskilt *ska* beakta kvinnor som varit utsatta för våld eller andra övergrepp i nära relation (Ekström, 2016). Denna lagändring mynnade ut i flera åtgärder i syfte att kvalitetsutveckla och förbättra socialtjänstens arbete inom området (Socialstyrelsen, 2014). Regeringen gav bland annat Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram metoder för att bidra till mer enhetliga bedömningar av vilka insatser en våldsutsatt kvinna behöver (Socialstyrelsen, 2014). Enligt Socialtjänstlagen har kommunerna det yttersta ansvaret för att alla medborgare som vistas i kommunen får det stöd och hjälp som hen behöver. Enligt portalparagrafen (SoL, 2001:453, 1 kap. 1§) ska samhällets socialtjänst på demokratins och solidaritetens grund främja människornas ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet. I slutet på år 2014 publicerades *Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relation* (SOSF 2014:4). I de bindande föreskrifterna ska socialtjänsten erbjuda insatser akut, på kort och lång sikt, med utgångspunkt i behovet av stöd och skydd (Ekström, 2016). Trots en tydlig lagstiftning kring att ge stöd till våldsutsatta kvinnor, anses stödet som mycket bristfälligt på flera håll. Ekström (2016) menar att socialarbetarnas handlingsutrymme och tolkningar av våld spelar roll för vilket stöd som erbjuds.

Standardiserade utredning- och bedömningsmetoder ska bidra till att den professionella ska kunna fatta beslut som är välgrundade, men även i syfte att klienter ska få tillgång till likvärdiga och kvalitetssäkrade insatser. Det går att ifrågasätta i fall de manualbaserade metoderna enbart kartlägger och bedömer problem. Sannolikt bidrar det också till att peka ut vilka sociala problem som är

relevanta (Ekström, 2016). Manualerna är kategoriserade i fysiskt, psykiskt och sexuellt våld (Socialstyrelsen, 2014), vilket stöder Ekströms (2016) påstående. I socialtjänstens arbete med våldsutsatta vuxna använder socialsekreterare standardiserade bedömningsinstrument. FREDA-beskrivning är ett instrument som används för att utreda våldets karaktär och omfattning. I FREDA-beskrivning saknas definitioner av olika våldshandlingar, vilket innebär att den professionella behöver ha kunskap om olika våldsformer för att kunna exemplifiera olika typer av våld. I en uppföljning av instrumentet fanns en kritik från användare mot att för få våldshandlingar i FREDA-beskrivning rör sexuellt, materiellt och ekonomiskt våld (Socialstyrelsen, 2014). Sociala problem är ofta mångfacetterade och flera studier har visat att socialsekreterare har en benägenhet att uppmärksamma behov som stämmer överens med vad organisationen kan erbjuda och har färdiga lösningar för. Många av de manualer och metoder som används i praktiken grundar sig på individualistiska och psykologiska teorier, vilket i förlängningen riskerar att bidra till att strukturella frågor nonchaleras eller glöms bort (Ekström, 2016). I Veronika Ekströms (2016) avhandling ”Det besvärliga våldet” vittnar socialsekreterare om att de våldsutsattas behov är komplexa och att behoven skiljer sig åt. De behov och insatser som socialsekreterarna lyfter fram sammanfattas av Ekström (2016) i tre kategorier som ekonomiskt/praktiskt stöd, samtalsstöd och boende. Detta gäller insatser både på kort och lång sikt.

Att ha varit utsatt för våld i nära relation påverkar kvinnors alla livsutrymmen. Våldet får omfattande konsekvenser både i form av akuta fysiska skador som fordrar sjukvård, och på lång sikt i form av psykisk ohälsa, rädsla, oro, bostadslöshet, sjukskrivning och ekonomiska svårigheter (Hällén-Moser & Sinisalo, 2018). Den ekonomiska tryggheten har en stor betydelse i uppbrottsprocessen då kvinnor ofta är ekonomiskt sårbara (Panican & Ulmestig, 2015).

Enligt Fernqvist och Näsman (2015) ser vissa forskare ekonomiskt förtryck som en typ av kontroll medan andra ser det som en typ av psykologiska övergrepp. Socialstyrelsen använder termen ekonomisk utsatthet istället för ekonomiskt våld och definierar det som handlingar där kvinnan förmås skriva under papper som får negativa konsekvenser för henne (Socialstyrelsen, 2019). Oavsett hur våldformen definieras är det tydligt att det ekonomiska våldet kan vara ett kraftfullt medel för att kontrollera sin partner (Hällén-Moser & Sinisalo, 2018).

Det ekonomiska våldet är enligt Bruno (2018) något som även fortgår efter separationen och något som måste synliggöras och motverkas. Mellan makar och sammanboende råder ömsesidig försörjningsplikt, vilket förutsätter att tillgångarna fördelas rättvist och jämlikt. Detta gäller också mellan makar under tiden en skilsmässa pågår, när den ännu inte har gått igenom, trots att de har separerat och bor på varsitt håll. Det ekonomiska våldet kan då handla om att våldsutövaren vägrar betala underhåll och lämnar felaktiga uppgifter till olika myndigheter. Konsekvenserna kan innebära att den våldsutsatta kvinnan inte får det bidrag som hon är berättigad till (Bruno, 2018). För att socialtjänsten ska behandla en ansökan om ekonomiskt bistånd enligt (SoL, 4 kap. 1 §) krävs det att båda makarna/sammanboende parter medverkar i en ansökan (Bruno, 2018). Dock bör, enligt

Socialstyrelsens allmänna råd om ekonomiskt bistånd (SOSFS:2013:1) information om våld eller andra övergrepp, av eller mot en närstående, särskilt beaktas vid bedömningen av den enskildes rätt till ekonomiskt bistånd. Enligt 4 kap. 1§ i Socialtjänstlagen är inte ekonomiskt bistånd endast begränsat till försörjningsstöd utan omfattar även livsföringen i övrigt. Ekonomiskt bistånd för sin livsföring i övrigt innebär att den enskilde kan avse kostnader för tandvård, glasögon, sjukvård och skulder (SOSFS 2013:1). I de fallen det gäller en individ som utsatts för våld i nära relation kan ekonomiskt bistånd innebära olika skyddsåtgärder som exempelvis skyddsörr. I enlighet med 4 kap. 1§ SoL ska den individuella behovsbedömningen avgöra om bistånd ska ges eller inte.

Ekonomiskt våld kan även innebära att kvinnan tvingas att skriva under lån, att hon skrivs på bilar eller att hon förhindras insyn i den gemensamma ekonomin. Konsekvenserna kan utmynna i skulder som på sikt även begränsar kvinnans möjligheter att få tillträde till bostadsmarknaden (Hällén-Moser & Sinisalo, 2018). Skulderna orsakade av våldet fortsätter att stiga då kvinnor ofta får svårt att försörja sig, och där igenom fortsätter skulderna att drabba dem långt efter att de lämnat relationen (Panican & Ulmestig, 2015). Det ekonomiska våldet kan även ses som ett hinder vid ett uppbrott eftersom det kan vara svårt för den våldsutsatta att lämna en relation utan ekonomiska resurser (Hällén-Moser & Sinisalo, 2018). Det stöd som socialtjänsten enligt Panican och Ulmestig (2015) kan ge målgruppen idag handlar främst om att ansöka om skuldsanering hos Kronofogdemyndigheten, enligt skuldsaneringslagen. Dock har en skuldsanering ingen direkt inverkan på uppbrottet. Detta gäller även den närmsta tiden efter uppbrottet, då en skuldsanering är en process som tar flera år (Panican & Ulmestig, 2015).

1.2 Problemformulering

Mäns våld mot kvinnor i nära relation kommer till uttryck på många olika sätt och begränsar kvinnans alla livsutrymmen. Ekonomiskt våld är en våldsform som definieras olika i både forskning och i praktiken, men som är vanligt förekommande inom våld i nära relation. Våldsformen får både allvarliga och långsiktiga konsekvenser för den utsatta kvinnan och är något som kan fortgå även efter en separation från våldsutövaren. Enligt gällande lagstiftning och riktlinjer ansvarar socialtjänsten för att den våldsutsatta kvinnan ska få det stöd hon behöver, ändå visar forskning att stödet är bristfälligt. Mot bakgrund av detta finner vi det relevant att undersöka hur socialtjänsten ser på ekonomiskt våld och arbetet med att ge stöd till kvinnorna med avseende på det ekonomiska våldet. Då socialtjänsten i egenskap av statlig myndighet och institution är en del av den samhälleliga arenan finner vi det också relevant att försöka ta reda på vilka samhälleliga processer som kan ligga till grund för hur socialtjänsten ser på fenomenet. Vi är väl medvetna om att mäns våld mot kvinnor är *ett* socialt problem och att det ekonomiska våldet är en del av våld i nära relation. Vi har ändå gjort ett aktivt val att fokusera på det ekonomiska våldet i vår studie. Vi anser att det behöver belysas som fenomen, då ekonomin har en stor betydelse för kvinnans möjlighet att lämna våldsutövaren och leva ett

självständigt liv fritt från våld. Enligt Meeuwisse och Swärd (2003) betraktas sociala problem ofta som något som förknippas med den sociala sfären och innebär störda sociala relationer mellan individ och samhälle eller mellan grupper i samhället. Familjevåld är ett exempel på störda sociala relationer (Meeuwisse och Swärd, 2003). Med detta menar vi att vår studie får ytterligare relevans för socialt arbete.

1.3 Syfte och frågeställningar

Syftet med en här studien är att undersöka socialtjänstens syn på ekonomiskt våld och arbetet med att ge stöd till våldsutsatta kvinnor med avseende på det ekonomiska våldet. Syftet är också att undersöka vilka konsekvenser synen får för de våldsutsatta kvinnorna och vilka samhällliga processer som kan ligga till grund för synen.

Våra frågeställningar utifrån detta syfte är;

- Hur ser socialtjänsten på det ekonomiska våldet som problem?
- Hur ser socialtjänsten på insatser kopplade till ekonomiskt våld?
- Vilka materiella effekter får socialtjänsten syn på arbetet med det ekonomiska våldet?
- På vilket sätt hänger socialtjänstens syn samman med samhällets syn på ekonomiskt våld?

1.4 Begreppslista

Nedan definierar vi olika begrepp som kan vara relevanta för läsbarheten. Begreppsförklaring om våld är hämtade från Socialstyrelsen och våldsformer har vi formulerat enligt Isdal (2001) definitioner.

1.4.1 Våld: är ett mångtydigt begrepp och kan innefatta många saker som tar sig olika uttryck och är mer omfattande än det som innefattas av Brottsbalkens bestämmelser. Det kan röra sig om handlingar som enligt lag inte definieras som brott, men som kan ingå i ett mönster av utsatthet som exempelvis ekonomiskt utnyttjande, isolering från familj och vänner, sexistiska kränkningar eller emotionell utpressning (Socialstyrelsen,2015)

1.4.2 Fysiskt våld: innebär exempelvis slag mot kroppen, stryptag, dra i håret, örfilar, fasthållning, sparkar och knuffar, med mera.

1.4.3 Psykiskt våld: innebär exempelvis kränkande och nedsättande ord, hot och kontroll och även latent våld.

1.4.4 Sexuellt våld: innebär påtvingade sexuella handlingar, som till exempel våldtäkt.

1.4.5 Materiellt våld: innebär exempelvis att förstöra inredning, foton och dagböcker, med mera.

1.4.6 Ekonomiskt våld: innebär exempelvis att tvingas skriva under handlingar, att inte få förfoga över sin ekonomi.

1.4.7 Nära relation: eller begreppet närstående: är könsneutralt och syftar på den person vilken den våldsutsatta har en nära eller förtroende relation till. Det kan vara partners, sambor, syskon, föräldrar, pojk- eller flickvänner, barn eller andra släktingar (Isdal,2001)

1.4.8 Screening: Är att systematiskt fråga alla klienter om våld i syfte till att upptäcka och identifiera våldsutsatta personer som inte uppvisar tydliga symptom på våldsutsatthet. (Hällen-Moser & Sinisalo, 2018).

1.4.1 Standardiserade bedömningsinstrument: Instrumenten är att anse som ett komplement till det övriga utredningsarbetet och ska användas tillsammans med andra beslutsunderlag för att identifiera problem, kartlägga risker samt välja relevanta insatser. Det viktigaste användningsområdet är i det direkta klientarbetet, i bedömningen av insatser, stöd och skydd (Socialstyrelsen, 2014).

Vår studie handlar om mäns våld mot kvinnor. Vi kommer att benämna våldsutövaren som man i de fall vi refererar till händelser eller tidigare forskning då det är klargjort att det är en man, annars kommer vi att skriva partner eller våldsutövare. Fortsättningsvis kommer vi att benämna den utsatta målgruppen som våldsutsatt kvinna eller bara kvinnan/kvinnorna. Med våldsutsatt kvinna menar vi en kvinna som har varit utsatt för våld i nära relation av sin partner, sambo, make eller pojkvän.

2. Tidigare forskning

I detta kapitel beskriver vi det rådande kunskapsläget gällande undersökningens ämne. Den tidigare forskning som vi presenterar har relevans i relation till vårt syfte. Den nationella forskningen som bedrivits gällande ekonomiskt våld har en liten omfattning i förhållande till internationell forskning, vilket gjorde det svårt för oss att hitta nationell forskning som handlade specifikt om fenomenet. Detta är ett av skälen till varför vi vill belysa fenomenet i vår studie. Då ekonomiskt våld är en del av våld i nära relation inriktade vi oss på forskning kring det ämnet. När vi beskriver det nationella kunskapsläget utgår vi ifrån två vetenskapliga artiklar om ekonomiskt våld, samt tre avhandlingar som handlar om våld i nära relation. I vår beskrivning av det internationella kunskapsläget utgår vi ifrån fyra vetenskapliga artiklar och en avhandling, som alla handlar om ekonomiskt våld.

2.1 Nationell forskning

I sin avhandling *Frigörelse med förhinder* (2016) beskriver Mari Brännvall att definitionen av vilka handlingar som ska ingå i mäns våld mot kvinnor i nära relation är omdebatterad. Den feministiska våldsforskningen har ställt sig kritisk till att mäns våld mot kvinnor definieras snävt och endast består av vissa och enskilda handlingar av fysiskt våld. Forskarna menar att det exkluderar betydande delar av kvinnors erfarenheter av att vara utsatt för våld. Istället utgår de ifrån en bredare definition som inkluderar kvinnors erfarenheter av sin utsatthet. Kontroll är ett centralt begrepp som flera forskare lyfter fram och som används både som medel och mål för mäns våldsutövning, vilket betyder att mannen använder olika tekniker i syfte att få kontroll över kvinnans liv. Dessa våldshandlingar eller tekniker delas ofta in i olika kategorier (Brännvall, 2016). Den feministiska våldsforskningen har uppmärksammat hur de olika våldshandlingarna/kontrollerande teknikerna utgör ett mönster av våld som blir tydligt tillsammans (Brännvall, 2016). Vanligaste sättet att kategorisera våldet är att dela in det i psykiskt, fysiskt och sexuellt våld. Dock finns det också kategorier som materiellt, latent och ekonomiskt våld.

Det ekonomiska våldet kan, enligt Bruno (2018), vara ett kraftfullt medel för att kontrollera sin partner, vilket bidrar till att kvinnorna kan sakna tillgång till ekonomiska resurser. I en studie, sammanställd av Panican och Ulmestig (2016), finns utsagor från våldutsatta kvinnor om hur mannen förfalskat hennes underskrift för att köpa bilar, och teckna mobilabonnemang till honom och hans familj. Andra utsagor från kvinnor vittnar om att mannen tvingat henne att ta lån i hennes namn som han inte betalar. Kvinnorna menar att de inte blir fria förrän alla skulder och lån är betalda. Det ekonomiska våldet leder, enligt Panican och Ulmestig (2016), ofta till skulder som fortsätter att växa då kvinnor även har eller får långvariga problem med sin försörjning. Detta menar Panican och Ulmestig (2016) är en komplicerande faktor då det inte finns någon social rättighet att bli av med sina skulder. Enligt Trygghed, Hedlund och Kåreholt (2013) visar tidigare forskning på en stark korrelation mellan att ha dålig ekonomi och ett flertal icke önskvärda förhållanden som arbetslöshet, ohälsa och en

utsatthet för våld. Vidare menar Trygghed et al. (2013) att den våldsutsatta kvinnans ekonomi är en bidragande orsak till varför de kommer i kontakt med socialtjänsten. Om socialtjänsten kan bidra till att förbättra kvinnans ekonomi menar Trygghed et al. (2013) att det kan vara en del i en förändringsprocess. En fungerande ekonomi ger kvinnor både autonomi och handlingsutrymme och skulle bidra till att de orkar ta tag i andra svårigheter i livet (Trygghed et al, 2013).

I Veronika Ekströms avhandling *Det besvärliga våldet* (2016) framkommer ekonomiskt stöd som en viktig aspekt för en del kvinnor då de ofta har en oro över hur de ska klara sig på egen hand. Behoven hos de våldsutsatta varierar, men ekonomin är ett frekvent bekymmer som oroar många våldsutsatta. Även om de kvinnor som är låginkomsttagare drabbas hårdast, finns det kvinnor med arbete och egna ekonomiska tillgångar som tillfälligt är i behov av ekonomiskt stöd från socialtjänsten. Det kan vara svårt för de våldsutsatta kvinnorna att få tillgång till sina pengar och tillgångar innan en skilsmässa är klar (Ekström, 2016). I en kvinnas uppbrottsprocess menar Panican och Ulmestig (2016) att det krävs både en ekonomisk trygghet och en känslomässig process, eftersom många av dem som bryter upp är ekonomiskt sårbara. Detta menar Panican och Ulmestig (2016) dels beror på nedsatt arbetsförmåga, skyddsaspekter eller andra konsekvenser från det våld de utsatts för. När en kvinna har svårt att försörja sig själv kan det leda till ett beroende av en partner eller socialtjänsten. Ett långvarigt beroende av försörjningsstöd menar de är en tydlig signal för att något inte står rätt till. I ett sådant läge menar Trygghed et al. (2013) att det är relevant med screening för att upptäcka ifall det finns eller har funnits våld. Dock behöver socialtjänsten ha en väl genomtänkt plan och ha beredskap för att erbjuda någon form av stöd för att det ska vara etiskt försvarbart att använda screening som metod.

Enligt Ekström (2016) finns det stora olikheter i vilket stöd en kvinna erbjuds av socialtjänsten och en del socialsekreterare ger endast stöd till de kvinnor som har eller har bestämt sig för att lämna sin partner. Flera socialsekreterare sätter även upp olika hinder och bortser från den enskilda kvinnans individuella behov när de erbjuder stöd. Ekström(2016) menar att det behöver finnas adekvata insatser att besluta om, annars ges inget stöd.

2.2 Internationell forskning

Postmus, Plummer, McMahon, Mushid & Kim (2012) är alla verksamma forskare inom ämnet våld i nära relation på Rutgers University school of social work, i New Jersey, USA. De menar att ekonomiskt våld är vanligt förekommande i nära relationer där även andra våldsformer utövas. Postmus et al. (2012) menar vidare att det saknas empirisk förståelse för fenomenet, då forskningen har inriktat sig på det fysiska våldet och i viss mån det psykiska. Det är bara under de senaste åren som ekonomiskt våld har blivit uppmärksammat som fenomen (Postmus et. al, 2012). Postmus et. al (2012) hänvisar till två av de största nationella, nyligen genomförda undersökningarna gällande förekomsten av våld i nära relation. I undersökningarna handlade endast två av de frågor som ställdes till respondenterna om ekonomiskt våld. Postmus et. al (2012) menar vidare att den befintliga kunskapen om ekonomiskt våld och dess konsekvenser för den utsatta målgruppen har förvärvats via andra

undersökningar. Kvinnor som lever i fattigdom, som är beroende av ekonomiskt bistånd, som är hemlösa eller som deltar i stödgruppen för kvinnor som varit utsatta för våld i nära relation, har varit respondenter i dessa undersökningar. Ekonomiskt våld har inte varit fokus för nämnda studier.

Postmus et. al (2012) har genomfört en nationell, longitudinell, kvantitativ studie där de 120 respondenterna utgjordes av personer som varit utsatta för våld i nära relation. Respondenterna hade deltagit i ett program, i syfte att ge dem kunskap att förstå det ekonomiska våldet, och erbjuda stöd och verktyg för att bli ekonomiskt självständiga. Syftet med studien var att förstå det ekonomiska våldets konsekvenser för den utsatta målgruppen, samt hur det står i relation till andra våldsformer. Resultatet visade på en stark korrelation, då 94,2% av respondenterna hade utsatts för ekonomiskt våld av sin partner eller före detta partner. Studiens slutsatser var att personer som arbetar med den utsatta målgruppen behöver uppmärksamma och bedöma förekomsten och omfattningen av ekonomiskt våld. De behöver även vara förberedda på att erbjuda verktyg för att öka de utsattas möjligheter att bli ekonomiskt självförsörjande. Lagstiftare behöver förstå hur det ekonomiska våldet fungerar och stifta lagar som stödjer den utsatta målgruppen och förhindrar utövandet av det ekonomiska våldet (Postmus et. al, 2012).

Postmus, Hoge, Breckenridge, Sharp-Jeffs & Chung (2018) är verksamma i USA, Storbritannien och Australien. Enligt dem finns det ingen gemensam global definition av ekonomiskt våld i nära relation, eller finansiellt våld som det också kallas. Det saknas även en global överenskommelse om hur man bör mäta det ekonomiska våldet. Slutsatserna som författarna dragit grundar sig på en analys av en peer-reviewed global litteraturstudie av 46 artiklar från 21 länder på sex kontinenter. Urvalet för litteraturstudien har varit ekonomiskt våld i nära relation, där våldet utövats av en partner. Det är vanligt att ekonomiskt våld inte mäts som en fristående variabel utan istället ingår i fenomenet ”psykiskt våld” (Postmus et. al, 2018). SEA-12 är ett bedömningsinstrument som utformats av Postmus et. al (2018), i syfte att mäta ekonomiskt våld. I instrumentet är fenomenet uppdelat enligt tre olika definitionsgrupper; ekonomisk kontroll, ekonomiskt utnyttjande och sabotage av anställning. Det senare innebär att våldsutövaren på olika sätt saboterar den utsatta personens möjligheter att utföra och därmed även behålla ett arbete. När det gäller gruppen våldutsatta kvinnor kan offren själva ha svårt att identifiera och förstå att de är utsatta även för ekonomiskt våld, då de kan koppla ihop det med den ekonomiska osäkerhet de upplever i egenskap av att vara kvinnor (Postmus et. al, 2018).

Postmus et. al (2018) menar vidare att när nationer ska samverka i frågan kring hur ekonomiskt våld bör definieras, behöver de ta i beaktande hur språket spelar en roll för hur fenomenet förstås. Det saknas även kunskap om hur förväntningar kopplade till könsroller utgör en direkt påverkan på hur ekonomiskt våld förstås inom olika kulturella kontexter.

Heitling och Postmus (2014), som är verksamma i USA, menar att kunskap om ekonomi är en drivande faktor hos personer som varit utsatta för våld i nära relation, vad gäller ökad ekonomisk empowerment och möjligheten att bli självförsörjande. Enligt Heitling och Postmus (2014) har kunskapen en stor betydelse för målgruppens möjligheter att uppnå ekonomisk självständighet på sikt.

Betydelsen är större än det kortsiktiga och akuta stöd i form av ekonomiskt bistånd, som de tar emot från staten. Dock råder det brist på stödinsatser som att få hjälp med att planera sin ekonomi. Bristen handlar även om andra insatser som syftar till att hjälpa den utsatta gruppen långsiktigt, vilket betyder att de inte får sina behov tillgodosedda.

Enligt Haeseler (2014), verksam i USA, behövs det omfattande och tvärvetenskaplig samverkan mellan olika aktörer för att kunna tillgodose behovet hos kvinnor som har varit utsatta för ekonomiskt våld av en partner. De professionella behöver öka sin medvetenhet om vilka copingstrategier som våldsutsatta kvinnor använder sig av för att hantera ekonomiska problem. Detta gäller både när de lever i relation med våldsutövaren och när de lämnat relationen.

Haeseler (2014) menar vidare att det krävs att socialarbetarna har ett holistiskt synsätt för att kunna förstå och hantera den ekologiska komplexitet som leder till målgruppens copingstrategier. Socialarbetare vittnar om att de upplever att en av de vanligaste anledningarna till att den våldsutsatta kvinnan återvänder till våldsutövaren, är den ekonomiska utsattheten hon drabbas av till följd av det ekonomiska våldet. Arbetet behöver därför präglas av en högre grad av samverkan mellan aktörer för att motverka fenomenet. I nuläget är välfärden organiserad på ett sätt som ställer allt för höga krav på den utsatta målgruppen att ta eget ansvar för sin ekonomiska situation. Inte minst i relation till det trauma och övrig problematik som kvinnorna lider av till följd av att leva eller ha levt med en våldsutövande partner (Haeseler, 2014).

Den tidigare forskning som vi sammanfattningsvis kommer att ta med oss in i analysprocessen är att våld i nära relation generellt präglas av en snäv definition och att våldsformen ger långvariga konsekvenser för den utsatta målgruppen. Vi kommer även att ta med oss forskningen som visar på att socialtjänsten ofta bortser från individuella behov när de erbjuder våldsutsatta kvinnor stöd, och slutligen att en kvinnans uppbrottsprocess, under vilken hon separerar från våldsutövaren, påverkas av vilket stöd hon får.

3. Teoretisk ram

I detta kapitel introducerar vi den teoretiska ram som är vår utgångspunkt för den här studien, och som vi använder oss av när vi analyserar empirin. Först presenterar vi det socialkonstruktionistiska perspektivet, sedan följer definitioner av sociala problem där vi specifikt går in på Blumers teori om processen genom vilka sociala problem definieras och hanteras. Slutligen för vi en diskussion om de teorier vi har valt.

3.1 Socialkonstruktionistiskt perspektiv

Enligt Burr (2003) är socialkonstruktionismen ett perspektiv som grundar sig i antagandet att människan uppfattar sin omvärld genom historiska och kulturella kontexter. Det är genom de sociala interaktionerna, inom dessa kontexter, som människor tillsammans skapar sin bild av verkligheten, det vi kallar för sanning. Eftersom verkligheten därmed är en gemensamt skapad social konstruktion ifrågasätter det socialkonstruktivistiska perspektivet att det finns en objektiv verklighet. Mot bakgrund av detta menar Burr (2003) att vi bör ifrågasätta den kunskap om världen som vi tar för sanning, vilket även inbegriper den kunskap vi har om oss själva. Hon menar vidare att det därför är av intresse att närmare studera de sociala mellanmänskliga interaktionerna. Då den sociala interaktionen i sin tur skapas via kommunikation blir analyser av språket en viktig del av perspektivet. Enligt Burr (2003) får språket och hur människor talar om ett fenomen anses vara en spegling av verkligheten, därför kan studier av språket bidra till en bredare förståelse för människors handlande. Burr (2003) beskriver bland annat att den socialkonstruktionistiska processen sker på mikronivå. Med mikronivå menar hon de faktiska situationer då människor, i sitt samspel och med språket som verktyg, konstruerar sin förståelse av omvärlden som den är i nuet. Burr (2003) använder begreppet ”everyday discourse” för att beskriva samspelet på denna nivå. De människor som deltar i samspelet kan komma fram till olika tolkningar, då dessa har sin grund i varje enskild individs språkiga referenssystem. Dock är den unika bilden av omvärlden konstruerad inom ramen för de handlingar som kan beskrivas med det etablerade språket.

Enligt Börjeson & Börjeson (2015) är det omöjligt att beskriva vår omvärld utanför språket. Hur människan förstår världen är beroende av hur vi observerar och ordnar den utifrån språket. Med vårt sätt att skapa ordning i vår världsbild blir den sociala interaktionen mellan människor tillfällen för ömsesidiga kategoriseringar av varandra. Detta innebär i sin tur skapandet av en social ordning, i vilken de inblandade parterna befinner sig i olika positioner till varandra. Även de inblandade parternas identiteter blir föremål för sociala konstruktioner. I fallet mellan socialarbetare och klient har socialarbetaren tolkningsföreträde på grund av att hen befinner sig i en styrkeposition. Klienten kommer därför ofta att acceptera hur hen blir socialt konstruerad och självbilden förändras och anpassas till den syn som socialarbetaren uttrycker genom sin konstruktion av klienten. Med denna process förstärks klientens underläge.

3.2 Definitioner av sociala problem

Meeuwisse och Swärd (2003) menar att sociala problem i stor utsträckning beskrivs som att de kan lösas med sociala interventioner. Möjligheten att reformera definierar därmed vad som uppfattas som ett socialt problem. Hur problemet definieras framkallar olika slags åtgärder. Åtgärderna kan kopplas till vilken status som problemet får i samhället, samt synen på den utsatta grupp som omfattas av åtgärderna. Enligt Meeuwisse och Swärd (2003) finns det flera faktorer som påverkar hur samhället definierar och hanterar ett problem. Ett av dem är fenomenets uttrycksformer, hur människor kommer i kontakt med fenomenet och därför uppmärksammar det. Vilken kunskap som finns om fenomenet spelar här en stor roll. En annan faktor som påverkar synen på problemdefiniering och hantering är de historiska, kulturella och politiska förhållandena som råder i samhället. En tredje faktor är de strukturer som präglar våra samhällliga institutioner. Strukturerna kan beskrivas som de sammanhang som råder mellan alla delar i en helhet. De institutionella strukturerna innefattar helheten, och delarna som utgörs av instanser, aktörer och de regelverk de måste förhålla sig till. Den fjärde faktorn som Meeuwisse och Swärd (2003) nämner som betydande för problemdefiniering och hantering är vilka perspektiv som utgör utgångspunkten för dessa. Vårt samhälles politiska och ideologiska grundsyn har en stor inverkan på vår uppfattning om sociala problem och hur vi ska ställa oss till dem.

3.2.1 Blumers processteori

Enligt sociologen Blumer (1971) är sociala problem en följd av kollektiva samhällliga definitioner, de har ingen självständig existens och är inte objektiva som fenomen utanför den mänskliga förståelsen för det. Därmed går sociala problem inte heller att identifiera förrän kollektivet har kommit till slutsatsen att fenomenen är problematiska. Blumer (1971) uttrycker kritik mot att det krävs en kollektiv identifiering, då det finns avvikande beteenden och fenomen som i samhällets mening inte uppnår den status som krävs för att det ska klassas som ett socialt problem. Det saknas även regelverk som fungerar instruerande för samhället gällande bedömningen av när denna status är uppnådd. Blumers (1971) kritik riktar sig vidare mot det sociologiska antagandet om att sociala problem är något som förekommer naturligt i samhället, att de anses vara motsatser till normativa tillstånd, och att de som avvikande fenomen utgör samhällliga störningsmoment som behöver identifieras, definieras och lösas. Han menade vidare att det innebär att forskare inom det sociologiska fältet i egentlig mening, passivt väntar tills samhället har uppmärksammat och legitimerat ett fenomen som ett socialt problem, innan det kan bli föremål för uppmärksamhet och forskning. Mot bakgrund av denna kritik föreslog Blumer (1971) att sociologer istället skulle undersöka de processer som ligger till grund för klassificeringen och konstruktionen av sociala problem. Blumer (1971) delar in denna process i fem olika faser.

Fas ett handlar om problemets uppkomst. Blumer (1971) menar att sociala problem är ett resultat av den process som inbegriper att ett visst tillstånd lyfts fram och definieras som ett socialt problem. Om samhället inte uppfattar att fenomenet förekommer, inte adresserar det, diskuterar det eller gör

något för att hantera det, så existerar det inte. Den historiska kontexten har betydelse för om ett fenomen definieras som ett socialt problem, samhället förändras och olika fenomen konkurrerar om uppmärksamheten. Det är en selektiv process vilken påverkas av många olika faktorer, där skilda intressen och mål samspejar på de samhälleliga arenorna. Dels spelar agitatorerna en roll för hur och om fenomenet uppmärksammas, dels media och i stor utsträckning medias sätt att rapportera om händelser som chockar allmänheten och där igenom väcker ett intresse. Den utsatta gruppens möjligheter att göra sin röst hörd spelar också in, tillsammans med det som för tillfället tjänar politiska intressen, samt olika frivilligorganisationers intressen.

Fas två rör legitimering av problemet. Om fenomenet har genomgått fas ett har samhället identifierat och klassificerat det som ett socialt problem. För att problemet ska legitimeras måste det bli socialt godkänt om det ska tas för seriöst och kunna gå vidare i processen. Det krävs att problemet möts med en viss nivå av respekt för att det ska kunna bli föremål för allmänhetens diskussioner. Bara för att problemet anses som allvarligt av vissa grupper, betyder det inte att samhällets olika arenor har samma synsätt. Om de inte har det, slutar fenomenet att uppmärksammas och blir därmed inte legitimt. Samma selektiva process som nämndes i beskrivningen av fas ett resulterar i att vissa problem ignoreras eller undviks.

Fas tre handlar om att mobilisering av åtgärder. När ett problem har passerat de två första faserna av identifiering och legitimering blir det föremål för diskussion, olika uppfattningar och påståenden. Denna aktivitet förekommer på alla samhällsarenor, tillsammans med advocacy, värderingar, falsifieringar och andra avledande taktiker. Det uppstår konflikter mellan de aktörer som vill verka för en förändring och de som är emot den. Mobiliseringen är viktig för problemets fortsatta öde, för hur det definieras och formas som svar på det intresse som väckts. Hur problemet positionerar sig i relation till andra sociala problem som är aktuella är också en avgörande faktor.

Fas fyra handlar om planering av lämpliga åtgärder för att hantera problemet. Den officiella planen är nästan alltid ett resultat av förhandlingar mellan olika intressen och synsätt. Kompromisser och vad som är möjligt att göra för att hantera problemet spelar stor roll för processens gång. Det är en definiering och omdefiniering som sker och processen mynnar slutligen i en officiell definition av det sociala problemet, vilken står för hur samhället uppfattar problemet och ämnar hantera det.

Den avslutande och femte fasen handlar om skapandet av genomförbara åtgärder. När den officiella planen ska implementeras genomgår den alltid modifieringar, vilket leder till en ny process av kollektiv definition. De samhällsinstitutioner som står för implementeringen verkar på flera nivåer, och policys tenderar att bli föremål för justeringar under vägen. Hinder i form av oförutsedda händelser, förändrade eller missbedömda förutsättningar leder många gånger till att de intentioner som fanns från början med den officiella planen i viss mån går förlorade.

3.3 Teoridiskussion

Meeuwisse och Swärd (2002) menar att det socialkonstruktivistiska perspektivet på sociala problem är problematiskt då analysen inte har någon hållbar och standardiserad utgångspunkt för sin kritik av de definitioner och orsaksförklaringar som är officiellt givna. Forskaren blir tvungen att utgå ifrån en egen definition av det fenomen som hen undersöker, för att analysen ska kunna genomföras. De menar vidare att det skandinaviska välfärdsperspektivet och en formulering av en minimistandard för välfärd, skulle kunna bidra till en utveckling av disciplinen som inbegriper teorier för socialt arbete.

Vidareutvecklingen av teorierna kräver att synen på ett socialt problem är att det är objektivt existerande. Det kräver även att synen är att definitionen av det är beroende av subjektiva processer, som Blumer (1917) menar. Enligt Meeuwisse och Swärd (2002) skulle teorin kunna utvecklas om man korsbefruktade det skandinaviska välfärdsperspektivet, ett socialkonstruktivistiskt perspektiv och det amerikanske sociologiska perspektivet om avvikare. I väntan på en utveckling av dessa teorier har vi valt att användas oss av det socialkonstruktivistiska perspektivet, eftersom vi vill undersöka den syn en viss professionsutövande grupp i samhället har på ett visst fenomen som påverkar en annan utsatt grupp i samhället. Vi menar att denna syn är en Socialkonstruktivistiskt produkt som uppkommer i det sociala samspelet mellan människor. Blumers processteori grundar sig i att han kritiserar att det krävs en kollektiv identifiering, då det finns avvikande beteenden och fenomen som i samhällets mening inte uppnår den status som krävs för att det ska klassas som ett socialt problem. Därför tänker vi att användningen av hans teori kan bidra till analysen av socialtjänstens syn på fenomenet ekonomiskt våld och arbetet med ekonomiskt våld, då vi anser att socialtjänsten som institution är en av de samhälleliga aktörer som Blumer berör i sin processteori.

4. Metod

Vi har i denna studie haft en abduktiv ansats. Enligt Sohlberg & Sohlberg (2013) har den abduktiva slutledningen ett heuristiskt värde, då forskaren snarare tar sig an forskningsfrågan med kreativitet än med strikt logik. Detta stämmer främst in på vår forskningsprocess senare del, som har präglats av nya erfarenheter och tvivel, då insamlingen av empiri och analysen gav upphov till nya föreställningar. Vi blev utifrån våra nya föreställningar tvungna att revidera vår teoretiska ram och lägga till en teori för att gå igenom empirin på nytt. Detta ledde till att forskningsprocessen kom att fungera som ett växelspel.

Vi kommer i detta kapitel att beskriva varje steg i forskningsprocessen. Vi redogör för de forskningsmetoder vi har valt. Vi presenterar även det analysverktyg vi har använt vid analysen av vårt material. Vidare redogör vi för vårt urval, insamlingen av empiri, bearbetning och analys av materialet. Vi beskriver hur vi genomförde litteratursökningen, samt för studiens reliabilitet och validitet. Avslutningsvis beskriver vi vår förförståelse, våra forskningsetiska överväganden, samt diskuterar metoden.

4.1 Metodval

Larsson, Lilja, & Mannheimer (2005) menar att den teori som forskaren utgår ifrån bestämmer metodvalet för studien, och vilken typ av data som är relevant att samla in och analysera. Enligt Bryman (2011) är det av vikt att ta ställning till om och hur det är möjligt att få tillgång till den empiri som krävs för att svara på studiens frågeställningar. Bryman (2011) menar vidare att det i den kvalitativa forskningen finns en betoning på intervjupersonernas syn och uppfattningar om ett problemområde. Då vårt syfte med den här studien är att undersöka socialtjänstens syn på ekonomiskt våld och på arbetet med att ge stöd till våldsutsatta kvinnor med avseende på det ekonomiska våldet, är valet av den kvalitativa forskningsmetoden i form av intervjuer relevant för vår studie. Bryman (2011) menar vidare att diskursanalysen som metod kan tillämpas på intervjuer som materialtyp. Intervjuerna är kommunikativa händelser, där det sociala samspelet utgör en viktig aspekt (Bryman, 2011). Då vårt syfte också är att undersöka vilka samhällliga processer som kan ligga till grund för socialtjänstens syn har vi valt att använda ett diskursanalytiskt verktyg i vår analysprocess. Vi redogör för verktyget längre fram i kapitlet.

Enligt Bryman (2011) syftar den kvalitativa forskningsmetoden till att identifiera, beskriva och skapa förståelse för mänskliga aktiviteter, beteenden. Den syftar också till att skapa förståelse för den sociala verkligheten, så som den tolkas av de individer som deltar i den aktuella miljön. I vår studie utgörs nämnda individer av intervjupersonerna och miljön av socialtjänsten som kontext. Vi kommer under vår bearbetning och analys av empirin att göra vår tolkning av deras tolkningar, med utgångspunkt i den teoretiska ramen för vår studie.

4.2 Urval

Vårt urval består av tio intervjupersoner. Sex personer arbetar på socialtjänstens enhet mot våld i nära relation och fyra personer på enheten för ekonomiskt bistånd. Nio av personerna arbetar som socialsekreterare. En person arbetar som samordnare på enheten mot våld i nära relation, men har tidigare arbetat som socialsekreterare. Vid två av intervjuerna som genomfördes på enheten mot våld i nära relation deltog två socialsekreterare. Det var intervjupersonerna som föreslog att de skulle vara två under intervjun, då de ansåg att det kunde fungera berikande utifrån att de hade olika erfarenheter. Intervjupersonerna arbetar i fem olika kommuner inom Stockholms län. Urvalet är motiverat av att kvinnor som varit utsatta för ekonomiskt våld och som söker stöd hos socialtjänsten ofta kommer i kontakt med socialsekreterare på nämnda enheter. Om inte båda, så i alla fall på en av enheterna. Om den utsatta målgruppen inte själva söker stöd utan blir aktuella på socialtjänsten av en annan anledning, ska de bli erbjudna stöd med avseende på ekonomiskt våld på enheten mot våld i nära relation. Om behov finns ska de även bli erbjudna stöd på enheten för ekonomiskt bistånd. Båda enheterna har som uppdrag att kartlägga och utreda klienternas behov.

Vi har valt att använda oss av ett bekvämlighetsurval. Enligt Bryman (2011) utgörs ett bekvämlighetsurval av de respondenter som funnits tillgängliga för forskaren vid tiden för den aktuella studien. Den tidsbrist som råder inom ramen för vår studie har påverkat vårt val av urvalsstrategi, både vad gäller tillgänglighet och geografisk närhet. Vi är medvetna om att åtta kvalitativa intervjuer kan anses vara ett lågt antal för ett examensarbete. Vi vill dock framhålla att vad som framkommer under intervjuerna, samt hur vi bearbetar och analyserar materialet är av hög relevans. Därför kan åtta innehållsrika intervjuer, enligt vår bedömning, vara tillräckligt för att utgöra en bredd i en analys.

4.3 Insamling av empiri

Utifrån studiens bekvämlighetsurval tog vi kontakt med socialsekreterare i de olika kommunerna i Stockholms län, för att boka intervjuerna. Samtliga intervjuer genomfördes under loppet av fem veckor. Tiden för varje tillfälle uppgick till en timme.

Vid insamlingen genomförde vi semistrukturerade intervjuer utifrån två intervjuguider. Skälet till att vi utformade två intervjuguider är för att socialsekreterarna på de två enheterna, ekonomiskt bistånd och enheten mot våld i nära relation har två olika utgångslägen och uppdrag vad gäller kartläggning av det ekonomiska våldet. De frågor som skiljde sig åt i de båda intervjuguiderna handlade bedömningsinstrumentet FREDA, då enheten mot våld i nära relation använder sig av instrumenten FREDA-beskrivning och FREDA-farlighetsbedömning, medan ekonomiskt bistånd använder sig av FREDA-kortfrågor. Intervjuformen gav oss möjlighet att vara flexibla med hur vi ställde våra frågor i mötet med intervjupersonerna, samt skapade utrymme för dem att ge oss så utförliga svar som möjligt. Enligt Bryman (2011) underlättar det faktum att intervjuaren kan ta del av intervjupersonernas kroppsspråk och mimik förståelsen för svaren. Intervjuaren har även, utifrån sina observationer, möjlighet att individanpassa genomförandet (Bryman, 2011). Med anledning av nämnda skäl

närvarade båda studenterna under samtliga intervjuer. Den ena studenten ansvarade för att intervjua och den andra ansvarade för att lyssna, hålla tiden och komplettera med följdfrågor vid behov. Vi hade samma roll under de enskilda intervjuerna, men skiftade roll vid varje nytt intervjuutillfälle. Vi valde att spela in intervjuerna, med samtycke från varje intervjuperson. Syfte var att intervjuerna skulle bli mer likvärdiga ett samtal som kunde flyta obehindrat, utan att intervjupersonen stördes av att behöva vänta in oss medan vi antecknade. Syftet var även att kunna genomföra en transkribering. Risken för att missa något sägs ökar om ingen ljudinspelning görs. Bortfallet är inte enbart innehållsmässigt, utan kan även vara i form av röstläge och pauser. Dessa båda aspekter kan vara användbara vid vår tolkning av materialet.

4.4 Bearbetning av material och analys

4.4.1 Diskursanalytiskt verktyg

Bacchis (2009, refererad i Boreus & Bergström, 2018) har introducerat en diskursanalytisk ansats som kallas WPR. WPR är en förkortning av "What's the problem represented to be?" Ansatsens analysverktyg användes från början som en metod för att dekonstruera policytexter, men har på senare tid även använts på andra material. En av ambitionerna med att använda verktyget som metod är att analysera och kritiskt granska de sätt som ett problem begripliggörs på, då dessa leder till olika effekter. Effekterna kan både missgynna och gynna vissa grupper i samhället. Vi har använt oss av analysverktyget i den här studien. Det ursprungliga verktyget utgörs av sex frågor som forskaren ställer till sitt material. Enligt Bacchi (2009, refererad i Boreus & Bergström, 2018) behöver inte forskaren använda sig av samtliga frågor, utan kan välja de som är relevanta för den aktuella forskningsfrågan. Av samma skäl kan forskaren modifiera frågorna. Vi har använt oss av fyra av de sex ursprungliga frågorna, vilka har fått utgöra huvudrubrikerna i vår analys. Vi har modifierat några av frågorna och har gjort en egen tolkning av vissa av dem. I resultat- och analyskapitlet redogör vi för våra tolkningar av frågorna, under varje rubrik/fråga. Vi beskriver även på vilket sätt vi har valt att förstå dem för att de ska kunna användas i relation till vårt material, vårt syfte och våra frågeställningar. Nedan redogör vi för samtliga, ursprungliga frågor i analysverktyget, samt vilka frågor vi har valt att ta bort och skälet till det.

1. Hur begripliggörs/förstås fenomenet?

Bacchi (2009, refererad i Boreus & Bergström, 2018) menar att forskaren ska ställa denna fråga till sitt material i syfte att synliggöra vilken typ av problem fenomenet klassificeras som.

2. Vilka föreställningar finns om fenomenet som är tagna för givna och är så självklara att reflektion inte ens görs?

Enligt Bacchi (2009, refererad i Boreus & Bergström, 2018) kan forskaren ställa denna fråga till sitt material i syfte att undersöka den outtalade logik som ligger till grund för problemrepresentationen.

3. Vilka perspektiv finns som inte är representativa för den syn på fenomenet som framstår som rätt? Bacchi (2009, refererad i Boreus & Bergström, 2018) menar att forskaren kan ställa denna fråga till sitt material för att rikta fokus mot det som inte anses vara i behov av reformering utifrån rådande problemrepresentation.

4. Vilka materiella effekter kan den rådande synen på fenomenet resultera i?

Enligt Bacchi (2009, refererad i Boreus & Bergström, 2018) kan Bacchi ställa denna fråga till sitt material i syfte att belysa vilka handlingsalternativ som framstår som önskvärda utifrån rådande problemrepresentationen. Den kan även ställas för att belysa de subjekspositioner som skapas utifrån denna och den betydelse det kan få för den utsatta målgruppen.

De frågor vi har valt att ta bort ur analysverktyg är ”Vilka tidigare händelser gör att detta synsätt framstår som rätt och rimligt?” och ”Hur och var har den rådande problemrepresentationen producerats, spridit sig och försvarats?” (Bacchi, 2009). Anledningen är att de inte är anpassade till vårt syfte, eller ger något svar på våra frågeställningar.

4.4.2 Bearbetning av material

Inför bearbetning av intervjuerna transkriberades de ordagrant. Vi benämnde socialsekreterarna A, B, C, D, E, F, G och H. Vid de två intervjutillfällena då två socialsekreterare deltog som respondenter benämnde vi dem som till exempel F1 och F2. För att öka transparensen finns benämningarna med i resultat och analys. Av samma anledningar har vi använt oss av två punkter i citaten för att visa när intervjupersonerna har gjort en paus i sitt uttalande.

Intervjumaterialet kodades där efter utifrån de kategoriseringar som utgjordes av analysverktygets frågor. För att öka transparensen använde vi oss av intervjupersonernas uttalanden i form av representativa citat, vilka är direkta utdrag ur transkriberingen. Citaten har i nästa steg av processen varit föremål för detaljerade tolkningar som lett till att vi identifierat olika synsätt i materialet. För att skapa en struktur i det kodade materialet har vi använt de teman vi identifierade som underrubriker. De teman vi fann i materialet utgjordes bland annat av olika synsätt och förgivet tagna föreställningar. Under analysprocessens gång fick vi vid flera tillfällen återgå till kodningen för att göra omorganiseringar. Dessa krävdes när vi upptäckte att vissa utdrag ur texten hade en högre tillhörighet och förmåga att svara på en annan fråga i analysverktyget, än den vi tänkt från början. Efter en första analys lade vi till en teori för att kunna svara på vårt syfte och våra frågeställningar. Detta medförde att vi under den andra analysomgången fick modifiera frågorna i vårt analysverktyg ytterligare, vilket kom det att mer likna en tematisk analysmetod.

Enligt Bryman (2011) kan det verbala samspelet under en intervju vara ett analysobjekt. För att läsaren ska kunna ta del av det verbala samspelet har vi valt att behålla våra egna frågor och följdfrågor i materialet. Vi har även skrivit vem av oss som ställde den aktuella frågan. Vi har dock

valt att ta bort våra bekräftande kommentarer på intervjupersonernas svar, för att möjliggöra för oss att lägga ihop vissa av deras citat till en och samma utsaga.

4.5 Litteratursökning

Litteraturen som vi har utgått ifrån i vår inledning och tidigare forskning utgörs av granskade vetenskapliga artiklar och avhandlingar, som vi sökt fram i databaserna Divaportalen, Academic Search Complete, DOAJ, samt med sökmotorn Google. Vidare har vi använt oss av referenslistor i litteraturen för att kunna komplettera med ytterligare relevant litteratur. Vi har använt sökorden; ekonomiskt våld, våld i nära relation, våldsutsatta kvinnor, domestic violence, economic violence och financial violence. Vid sökning på svenska var det svårt att hitta litteratur som handlade specifikt om ekonomiskt våld. När vi utökade sökningen till internationell forskning hittade vi betydligt mer material. Vi har även använt oss av de lagar som styr vilket ansvar kommunen har gällande ärenden som handlar om våld i nära relation och ekonomiskt bistånd, samt Socialstyrelsens riktlinjer gällande insatser till våldsutsatta vuxna och barn i vissa situationer. Lagstiftning är hämtad från riksdagens hemsida och riktlinjer är hämtade från Socialstyrelsens hemsida.

4.6 Validitet och reliabilitet

Validitet och reliabilitet är mått inom den samhällsvetenskapliga forskningen, vilka utgör avgörande kriterier för bedömning. Validitet innebär i vilken utsträckning som studien har mätt det som den varit avsedd att mäta, samt om resultatet kan generaliseras till likvärdiga kontexter. Inom den kvalitativa forskningen använder man begreppet intern validitet för att beskriva överensstämmelsen mellan forskarens observationer och den teori som hen utvecklar under forskningsprocessen (Bryman, 2011). Då vi blev tvungna att lägga till en teori under analysen, eftersom den teori vi hade från början inte var användbart på ett tillfredställande sätt, tänker vi att vi genom att göra detta ökade den interna validiteten. Därmed menar vi att resultatet av denna studie får anses vara teoretiskt generaliserbar. Begreppet extern validitet beskriver om resultatet går att generalisera till andra sociala miljöer (Bryman, 2011). Enligt Bryman (2011) är det svårt att generalisera en studies resultat till resten av populationen av en grupp om urvalet är litet och icke-representativt. Då denna studie baseras på tio kvalitativa intervjuer är urvalet litet. Dessutom är det utifrån att vi använt oss av ett bekvämlighetsurval inom ett litet geografiskt område ett icke-representativt urval. Detta gör att det, som Bryman (2011) menar, blir svårt att generalisera resultatet för studien till resten av populationen av denna grupp.

En kvalitativ studies interna reliabilitet handlar om de involverade forskarna har varit överens om tolkningarna av empirin. I denna studie har vi varit överens och bedömer därför att studien har en hög intern validitet. Den externa reliabiliteten visar om studien är tillförlitlig. Vid studier med en hög reliabilitet är det redovisade resultatet utformat och analyserat på ett adekvat sätt. Andra forskare ska

kunna komma fram till ett likartat resultat, om de replikerar studien och analyserar samma data. Forskaren själv är huvudredskapet inom den kvalitativa forskningen. Det innebär att genomförandet och tolkningen av data kommer att påverkas av dennes egenskaper och förförståelse. Detta faktum försvårar möjligheten att kunna göra en replikation av en viss studie (Bryman, 2011). För att öka transparensen redogör vi för forskarnas förförståelse längre fram i detta kapitel. Det faktum att sociala kontexter och de synsätt om ett visst fenomen som råder inom dem är dynamiska till sin natur, bidrar till att reliabiliteten är svårare att mäta inom den kvalitativa forskningen (Bryman, 2011). I vår studie utgörs den sociala kontexten av intervjupersonernas professionsutövning inom socialtjänstens enheter mot våld i nära relation och ekonomiskt bistånd. Det fenomen vi undersöker är intervjupersonernas syn på ekonomiskt våld och arbetet med våldsutsatta kvinnor med avseende på det ekonomiska våldet. Både kontext och syn genomgår förändringar över tid, och det blir det därför svårt att dra en slutsats om studiens reliabilitet utifrån dessa aspekter.

Med avseende på ovanstående kan vi endast bidra till att öka förståelsen för fenomenet som det gestaltar sig i dagsläget.

En av intervjuperson som arbetade på enheten för ekonomiskt bistånd hade läst en kurs om våld i nära relation på masternivå, vilket kan ha påverkat hennes svar på intervjufrågorna och därmed även vårt resultat. Under de intervjutillfällen som två respondenter deltog kan de ha påverkat varandras svar, vilket i sin tur kan ha påverkat vårt resultat.

4.7 Forskarnas förförståelse

Den förförståelse vi har med oss in i detta examensarbete skiljer sig ifrån varandra. En av oss har i några år arbetat på ett boende för våldsutsatta kvinnor, och har en kritisk inställning till insatserna som ges till kvinnorna med avseende på det ekonomiska våldets konsekvenser. Samma student har en kort erfarenhet från att arbeta på socialtjänsten genom trainee och trainee anställning, på enhet våld mot nära relationer. Det kan innebära att hen tolkar intervjupersonerna på ett annat sätt än den av oss som inte har någon tidigare erfarenhet från fältet. Vi tänker att dessa erfarenheter kan fördjupa analysen och även samverka med den teori och kunskap som vi förvärvat genom litteratursökningen och formuleringen av tidigare forskning. Samtidigt kan den av oss studenter som inte har någon tidigare erfarenhet från fältet bidra med en kritisk blick på tolkningarna.

4.8 Forskningsetiska överväganden

De finns en rad etiska principer vilka legat till grund för hur vi har valt att arbeta med vårt examensarbete, och som de personer som är direkt inblandade i forskningen är berörda av. De etiska principerna är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Bryman, 2011).

Informationskravet innebär att de som deltar i undersökningen ska delges information om dess syfte och innehåll, samt vilka moment som ingår. Kravet innebär vidare att deltagarna ska informeras om att deltagandet är helt frivilligt och att de kan välja att avbryta sin medverkan när som helst (Bryman, 2011). I samband med att vi bokade intervjutillfällena informerade vi de tillfrågade deltagarna om uppsatsens syfte, frågeställningar, samt hur deras deltagande skulle gå till.

Samtyckeskravet innebär att man som deltagare i en undersökning alltid har rätt att själv bestämma över sin medverkan (Bryman, 2011). Efter att vi etablerat kontakt med deltagarna, då vi gav information om undersökningen via telefon, skickade vi ut en samtyckesblankett med tillhörande missivbrev via e-post. Deltagarna fick god tid på sig att läsa dokumenten, innan intervjuerna genomfördes. Vid genomförandet av intervjuerna skrev deltagarna under samtyckesblanketten.

Konfidentialitetskravet innebär att samtliga uppgifter om deltagarna ska behandlas som konfidentiella och därmed förvaras utom räckhåll från obehöriga (Bryman, 2011). Gällande denna princip tog vi i beaktande vilka frågor som skulle kunna uppstå kring socialsekreterarnas konfidentialitet. I denna undersökning är det deltagarnas identitet och arbetsplats som utgör den viktigaste frågan, då vem som helst kan ta reda på vem som arbetar i de olika stadsdelarna, samt på vilken enhet. Av detta skäl har vi endast uppgett vilket antal av Stockholms läns tjugosex kommuner som utgör vårt urval. Genom förordad förvaring har vi säkerställt att obehöriga personer inte kunnat komma åt uppgifter om deltagarnas namn eller själva intervjumaterialet. Vi har endast sparat informationen på våra egna datorers hårddiskar, vilka vi förvarat säkert. Med hänvisning till GDPR, The General Data Protection Regulation, har vi endast använt oss av högskolans studentmejl som kommunikationskanal vad gäller konfidentiell skriftlig information och ljudfiler.

Nyttjandekravet innebär att uppgifterna som samlas in endast tillåts användas för ändamålet (Bryman, 2011). De uppgifter som har framkommit under intervjuerna har uteslutande använts för vår uppsats. Efter att vi färdigställt vårt examensarbete raderade vi ljudfilerna från intervjutillfällena, vilket deltagarna informerats om att vi skulle göra.

Vi lade stor vikt vid hur vi utformade våra intervjuguider. Deltagarna har under varje intervjutillfälle fått möjlighet att berätta på det sätt som de önskar och vi har haft ambitionen att ställa öppna, objektiva frågor under samtalen. För att öka transparensen har vi erbjudit oss att skicka en kopia på den färdigställda uppsatsen till alla deltagarna, för att de ska kunna ta del av resultatet.

Enligt god forskningssed innefattas forskningens nytta bland annat av att ny kunskap förvärvas (Vetenskapsrådet, 2017). Den nya kunskapen kan leda till att det fattas politiska beslut som i sin tur resulterar i att värden som förbättrad livskvalité, kritiskt tänkande och en vitaliserad samhällsdebatt främjas. Vi hoppas att vår studie kan bidra till att belysa fenomenet ekonomiskt våld som en del av våld i nära relation och arbetet med våld i nära relation. I förlängningen hoppas vi att det även kan bidra till att öka medvetenheten och kunskapen om ekonomiskt våld, så att den utsatta målgruppen ska kunna leva ett självständigt liv fritt från våld.

4.9 Kritisk metoddiskussion

Vad gäller alternativa metoder för vår studie, så inser vi att fokusgrupper hade kunnat vara ett bra metodval. På grund av den tidsbrist som rådde inom ramen för vår studie, och för att vi insåg att det skulle bli svårt att få till ett datum som våra intervjupersoner kunde träffas, valde vi bort det alternativet. Med tanke på att det tog lång tid för oss att få ihop tillräckligt med intervjupersoner som kunde delta var det ett bra val att genomföra intervjuer istället. En enkätstudie skulle inte ha uppfyllt vårt syfte, då vi inte var ute efter kvantitativa data och frågor med färdiga svarsalternativ skulle ha gett allt för snäva svar på våra frågeställningar.

Under bearbetning och analys av materialet började vi fundera över vårt val av diskursanalys som metod. Enligt Winther Jorgensen, Phillips & Vrå (2000) är det av vikt att man inte använder diskursanalysen som metod lösryckt i empiriska studier, då den är sammanlänkad med den teoretiska grunden. Vi har valt att göra det ändå, dels eftersom vår teoretiska ram utgörs av det socialkonstruktionistiska perspektivet som är sammankopplat med diskursanalytiskt perspektiv. Den andra anledningen var för att Bacchis (2009, refererad i Boreus & Bergström, 2018) diskursanalytiska verktyg passade att använda i relation till vår syfte och våra frågeställningar. Så här i efterhand kan vi konstatera att analysmetoden blev lite svår att använda och att vi kan ha missuppfattat den. För att minska risken för ett osynliggörande av socialsekreterarnas egna professionella syn på fenomenet ekonomiskt våld har vi modifierat flera av frågorna i analysverktyget och gjort en egen tolkning av vissa av frågorna på det sätt som vi anser bättre svarar mot vår förståelse av empirin. Mer specifikt har vi valt att byta ut begreppet diskurs till syn och synsätt. På det sättet kom analysprocessens senare del att likna en tematisk analysmetod, vilken vi så här i efterhand, tänker skulle ha varit ett bättre alternativ. Efter att vi analyserat vårt material en första gång, kom vi till insikt om att vi behövde ännu ny teori för att fördjupa och bredda analysen utifrån vår förståelse av empirin. Vi menar att vårt resultat, efter att vi hade lagt till denna nya teori, nådde en större teoretisk begriplighet.

Vi inser att vårt val av det konstruktionistiska perspektivet som teoretisk ram kan försvåra för oss som forskare att inte blanda in vår egen förförståelse, eftersom våra egna föreställningar riskerar att påverka intervjupersonernas konstruktioner av verkligheten så som de uppfattar den. Detta betyder att vi också är aktörer som genom språket, hur vi intervjuar och vilka frågor vi har valt att formulera i vår intervjuguide, bidrar till konstruktionen av det fenomen vi som forskare undersöker. Då empirin även under analysen riskerar att bli föremål för våra konstruktioner, har vi varit transparenta då vi beskrivit processen.

5. Resultat och analys

I detta kapitel kommer vi att analysera vår empiri med hjälp av vår teori och Bacchis (2009, refererad i Boreus & Bergström, 2018) diskursanalytiska verktyg för WPR-ansatsen, vilket vi presenterat i metodkapitlet. Vi ställer frågorna i analysverktyget till vårt material och analyserar de svar vi hittat med utgångspunkt i vår teoretiska ram. Varje fråga utgör en rubrik. Under varje rubrik redogör vi för vår tolkning av frågan. Vi beskriver på vilket sätt vi har valt att förstå den för att den ska kunna användas i relation till hur vi tolkar vårt material, vårt syfte och våra frågeställningar. För transparensens skull har vi även återgivit varje ursprunglig fråga och dess syfte.

Respondenterna utgörs av en samordnare och nio socialsekreterare. Under varje återgivet citat har vi därför angett vilken yrkestitel intervjupersonen som uttalat sig har. I de fall vi har skrivit om intervjupersonerna som grupp har vi valt att benämna dem intervjupersoner, istället för att använda deras respektive yrkestitlar. Intervjupersonerna uppgav att de hade arbetat mellan ett till sju år inom respektive problemområde/enhet. Vad gäller socialt arbetat generellt uppgav de att de arbetat mellan ett till tjugotre år.

5.1 Hur begripliggörs ekonomiskt våld?

Vi har i enlighet med Bacchi (2009, refererad i Boreus & Bergström, 2018) valt att ställa denna analytiska fråga till vårt material i syfte att synliggöra vilken typ av problem ekonomiskt våld klassificeras som. Vi har delat upp svaret på denna fråga i fyra underrubriker; En osynlig våldsform, Konstruktionen av den våldsutsatta kvinnan som offer, En privat angelägenhet, samt Ekonomiskt våld är inte en del av våld i nära relation. Underrubrikerna representerar de synsätt vi fann i vårt material.

5.1.1 En osynlig våldsform

Den syn på ekonomiskt våld som enligt vår tolkning var tydligast i vårt material är att det är osynligt. Vi identifierade synen genom att bland annat ställa denna fråga; Hur definierar du ekonomiskt våld? (Ulrika)

Det är ett väldigt svårt våld att definiera, för det är ju också sådant som inte syns. Det går väl, jag tänker väl så här att fysiskt våld, psykiskt våld, ekonomiskt våld, ekonomiskt våld går väl också lite i likhet med det psykiska våldet, det är ju svårt att se och det är svårt att ta på. (Socialsekreterare G, ekonomiskt bistånd)

I citatet ovan exemplifieras hur intervjupersonerna talar om det ekonomiska våldet som en våldsform som inte syns. Flera av de övriga intervjupersonerna gjorde jämförelser med andra våldsformer inom området för våld i nära relation, och benämnde då det ekonomiska våldet som både svårare att upptäcka och att definiera. Forskning visar att det vanligaste sättet att kategorisera våld i nära relation är att dela in det i fysiskt, psykiskt och sexuellt våld (Brännvall, 2016). Bland annat görs uppdelningen på det sättet i bedömningsinstrumentet FREDA-manual. Vår tolkning blir att det bidrar till att det ekonomiska våldet blir osynligt för den enskilda utredande socialsekreteraren. Nästan samtliga intervjupersoner gav uttryck för en osäkerhet kring definitionen. Osäkerheten var mer representativt

för intervjupersonerna som arbetade på ekonomiskt bistånd än de som arbetade på enheten mot våld i nära relation. Vår tolkning kring denna osäkerhet är att den kan kopplas samman med synen på det ekonomiska våldet som en osynlig våldsform. Följande fråga hjälpte oss vidare att identifiera synsättet; Vem skulle ni säga utsatts för ekonomiskt våld? (Ulrika)

Det är jättesvårt att säga, för jag tror att det finns ett jättestort mörkertal av ekonomiskt våld, ehm, vi vet nog om väldigt, väldigt få fall, för det är nog så få som faktiskt, där det framkommer under deras tid här åtminstone, att det förekommer ekonomiskt våld. (Socialsekreterare D, ekonomiskt bistånd)

Citatet ovan är representativt för socialsekreterarna som arbetar på enheten för ekonomiskt bistånd, då de talar om att det mycket sällan framkommer om kvinnan varit utsatt för ekonomiskt våld, under tiden hon är aktuella som klient på enheten. Enligt Blumer (1971) är sociala problem ett resultat av den process som inbegriper att ett visst tillstånd lyfts fram och definieras som ett socialt problem. Vår tolkning blir att synen på det ekonomiska våldet som en osynlig våldsform, samt att våldsformen är svår att definiera innebär att fenomenet ekonomiskt våld i detta avseende ännu inte har klassificerats som ett socialt problem av samhället. Vi menar att detta avspeglas i socialtjänstens syn. Enligt Blumers (1971) teori om de olika faserna i den process som ligger till grund för klassificering och definieringen av sociala problem tolkar vi det som att ekonomiskt våld befinner sig i fas ett. Enligt Postmus et. al (2018) visar internationell forskning att det är vanligt att ekonomiskt våld inte mäts som en fristående variabel utan istället ingår i fenomenet ”psykiskt våld”, vilket bekräftar fenomenets osynlighet. Vår tolkning blir även att detta faktum påverkar hur socialtjänsten som social praktik har institutionaliserats för att hantera och upptäcka ekonomiskt våld.

Med denna fråga belystes synen ytterligare; Vad tänker du om ekonomiskt våld i relation till andra våldsformer? (Maria) Socialsekreteraren svarade ”Det är ju svårare att upptäcka, och det kan säkert ses som mer light, än vad det är. Jag tänker slag och blåmärken och liksom så där, psykiskt, och sedan kommer ekonomiskt. (Socialsekreterare F1, våld i nära relation). I citatet talar socialsekreteraren om att synen på det ekonomiska våldet är att det inte är lika allvarligt som andra våldsformer. En gradering görs där fysiskt våld klassas som mest allvarligt, sedan kommer psykiskt våld och sist ekonomiskt våld. I vårt material fann vi ytterligare exempel på liknande graderingar. Vår tolkning blir att synen på det ekonomiska våldet som mindre allvarligt än andra våldsformer också hänger samman med synen på våldsformen som osynlig. Enligt Blumer (1971) måste ett fenomen bli socialt godkänt om det ska ses på med seriositet. Fenomenet behöver mötas av en viss nivå av respekt, ha nått en viss status, för att det ska bli föremål för samhällets diskussioner, legitimeras som ett socialt problem, och därmed nå fas två enligt hans processteori. Vår tolkning blir att ekonomiskt våld inte har uppnått nämnda status, varken inom socialtjänsten eller i samhället i övrigt.

När vi ställde frågan till en socialsekreterare på enheten mot våld i nära relation om hon kunde se någon förändring i synen på ekonomiskt våld och arbetet med våldsutsatta kvinnor vad gäller ekonomiskt våld över tid, så blev svaret att det var ett nytt område. Flera andra intervjupersoner gav

uttryck för samma sak, att det ekonomiska våldet inte har varit uppmärksammat som fenomen under någon längre tid. Vi tolkar denna typ av uttalanden som ännu en förklaring till synen på det ekonomiska våldet som osynligt.

5.1.2 Konstruktionen av den våldsutsatta kvinnan som offer

I vårt material fann vi att intervjupersonerna talade om kvinnan som ett offer för det ekonomiska våldet. Denna fråga bidrog till att vi identifierade denna syn; Hur tänker ni kring konsekvenserna av det ekonomiska våldet? (Maria)

Vi kan bara konstatera att det är förskräckligt, för att man blir ju liksom avstängd, man kan inte köpa något, de blir ju inte godkända någonstans och skuldbilden hindrar ju att man kan få förstahandskontrakt och det är en massa konsekvenser hela tiden som är jobbiga. (Socialsekreterare E1, våld i nära relation)

I citatet ovan talar socialsekreteraren om att konsekvenserna av det ekonomiska våldet är något som den våldsutsatta kvinnan tvingas hantera i olika former. Blumer (1971) menar att bara för att ett fenomen anses som allvarligt av vissa grupper, betyder inte det att samhällets arenor har samma synsätt. Vi tolkar det som att socialsekreteraren ger uttryck för att hon har en syn på konsekvenserna av det ekonomiska våldet som allvarliga, och att hon därmed utgörs av den grupp som Blumer (1971) menar. Vidare tolkar vi det som att hon ger uttryck för en uppgivenhet när hon säger att de bara kan konstatera att det är förskräckligt, och att socialtjänstens syn i detta avseende inte stämmer överens med andra samhälleliga arenors synsätt. Uttalandet om att kvinnan blir avstängd, och berövas möjligheter att återta det livsutrymme som begränsats av det ekonomiska våldet, är ett exempel på synen på henne som ett offer. Flera av intervjupersonerna beskriver att de träffat kvinnor som har blivit utsatta för brottsliga handlingar. Till exempel i form av att våldsutövaren förfalskar kvinnans namnteckning och tar lån i hennes namn, vilket är rubricerat som urkundsförfalskning. Trots de konkreta beskrivningarna talar intervjupersonerna inte om handlingarna som brott. Även frågor om ansvar bidrog till att synliggöra synsättet; Hur ser ni på ansvarsfrågan? Vem äger den? (Maria)

Utan det blir ju så att det finns ju ingenting i juridiken alltså där man utan man har ju eget ansvar för sin ekonomi, vad man skriver på och vad man går med på och inte, så det är klart att i hamnar i fällor. (Socialsekreterare E1, Våld i nära relation)

Enligt Börjeson & Börjeson (2015) skapas, utifrån det socialkonstruktivistiska perspektivet, alltid en social ordning i samband med social interaktion mellan människor. Utifrån denna ordning befinner sig de inblandade parterna i olika sociala positioner till varandra och deras identiteter blir föremål för sociala konstruktioner. Vår tolkning av citatet ovan är att kvinnan, även när hon utsatts för brottsliga handlingar, inte ses som ett brottsoffer. Den våldsutsatta kvinnan konstrueras istället som en individ som hamnar i fällor. Vi vill tillägga att kvinnans sociala position till en del skiljer sig åt som besökare på de olika enheterna. I båda fallen är hon klient på socialtjänsten, men i det ena fallet är hon ”en klient som ansöker om ekonomiskt bistånd”, och i det andra är hon ”en kvinna som utsatts för våld i

nära relation.” Detta leder till olika utgångspunkter också för alla socialsekreterare som arbetar på respektive enhet, även om båda har som uppdrag att upptäcka och utreda behov. Vår tolkning är att synen på kvinnan som offer, kräver att den socialsekreterare som möter kvinnan behöver kompetens för att kunna synliggöra de brottsliga handlingar hon utsatts för. Handlingarna behöver, av socialsekreteraren, omdefinieras från kontroll till våld, för att den våldsutsatta kvinnan ska kunna erkännas som ett brottsoffer.

5.1.3 En privat angelägenhet

En syn som vi fann i vårt material är att det ekonomiska våldet är en privat angelägenhet.

Vi identifierade synen genom att ställa olika frågor: Vem skulle du säga utsatts för ekonomiskt våld?

(Ulrika)

Jag tänker också att det är svårare för våldsutsatta personer att kanske förstå att man är utsatt för ekonomiskt våld, för att i de flesta parförhållanden så han man ju en överenskommelse om hur ekonomin ska vara. Det kan ju vara så att en har alla pengar och det är okej och, vart ska man dra gränsen på att det inte är okej? (Socialsekreterare F2, våld i nära relation)

I citatet ovan frågar sig socialsekreteraren vart man ska dra gränsen för vad som är okej och inte när det gäller överenskommelser om ekonomin i ett parförhållande. Vår tolkning är att citatet belyser att ekonomiskt våld begripliggörs annorlunda än andra våldsformer, då vi tänker att inte samma fråga skulle ställas om det rörde sig om till exempel fysiskt våld. Vidare tolkar vi det som att socialsekreteraren talar om det ekonomiska våldet som något som sker mellan individer i hemmets privata sfär. Detta härleder vi till en äldre diskurs, då allt våld i nära relation sågs just som privat och något som samhället inte skulle lägga sig i (Hällen-Moser & Sinisalo, 2018). Om en kvinna utsatts för fysiskt våld klassificeras det där emot alltid som en brottslig handling. Även om det sker inom ett parförhållande blir den en offentlig angelägenhet, till skillnad från ekonomiskt våld. Följande fråga bidrog till identifiering av synen; Vad tänker du om det ekonomiska våldet i relation till andra våldsformer? (Maria)

Jag tänker att mycket annan typ av våld går ju att liksom få ett stopp på. Det går ju om man flyttar på en person, då kommer den inte att bli slagen något mer. Om det personen inte pratar med våldsutövaren så kommer det inte att ske någon psykiskt misshandel, och man kan stoppa. Ekonomiskt våld tycker jag är lite svårare att stoppa. (Socialsekreterare F2, våld i nära relation)

I citatet ovan exemplifieras att socialsekreteraren upplever att det är svårt att få stopp på det ekonomiska våldet i jämförelse med andra våldsformer. Flera av intervjupersonerna talar om att våldsformen kan utövas under lång tid, även efter att kvinnan separerat från våldsutövaren, att alla behöver pengar och att det är lätt för våldsutövaren att se till så att kvinnan inte har det. Vi tolkar det som att denna syn kan kopplas ihop med synen på det ekonomiska våldet som osynligt som vi diskuterade tidigare. Våldsformen blir genom sin osynlighet något som kan utövas ostört i det dolda, den privata sfären. En fråga om den historiska kontexten synliggjorde synen; Om du ser tillbaka på

synen på ekonomiskt våld och arbetet med våldsutsatta kvinnor vad gäller ekonomiskt våld. Kan du se att den har förändrats på något vis, över tid? (Maria)

Det är 2019 nu och vi vet ju att vi kan göra undantag för ekonomiskt bistånd när det gäller våldsutsatta, vi har, asså det finns i våra direktiv och riktlinjer och liksom .. Nä, jag ser ingen skillnad. Men asså jag har jobbat i fyra år, 2014 började jag i (namn på kommun), vad är det nu? Amen fem år då, jag kan inte se någon specifik skillnad just vad det gäller ekonomiskt våld, ehm .. Jag ser ju en skillnad kring våld, generellt, att det är en, att det har blivit mer ehm .. asså byråkrati kring det och det har ju förts in i socialtjänsten och det har kommit handlingsplaner och det har kommit tvingande lagar kring det, och hur det ska se ut och så och då har ju så klart ekonomiskt våld hängt med i den utvecklingen. (Samordnare A, våld i nära relation)

I ovanstående citat talar samordnaren om att det skett betydelsefulla händelser som lett till positiva effekter på arbetet med våld i nära relation generellt. I samband med detta görs uttalandet att ekonomiskt våld ”så klart” hängt med i utvecklingen. Inledningsvis finns det där emot ett uttalande om att det inte blivit någon skillnad vad gäller ekonomiskt våld. Andra intervjupersoner har talat om ekonomiskt våld på liknande sätt. Vår tolkning är att ekonomiskt våld *inte* har hängt med i utvecklingen. Enligt Blumer (1971) har den historiska kontexten betydelse för om ett fenomen definieras som ett socialt problem. Det är en selektiv process som påverkas av många olika faktorer, där olika intressen och mål samspelar på samhällets arenor. Processen resulterar i att vissa problem ignoreras eller undviks. Vår tolkning blir att det ekonomiska våldet i detta avseende har hamnat i just denna position, utifrån den syn vi har valt att ha i denna studie, då vi väljer att belysa våldsformen som ett eget fenomen. Medan synen på andra våldsformer och synen på arbetet med andra våldsformer inom området för våld i nära relation har lyfts fram som en offentlig angelägenhet, så är synen på det ekonomiska våldet fortfarande att det är privat. Om vi skulle analysera i vilken fas våld i nära relation befinner sig enligt Blumers (1971) processteori skulle svaret alltså bli annorlunda. Vi kommer att fortsätta den diskussionen längre fram i studien.

Frågan om ansvar hjälpte oss återigen att identifiera synen; Hur ser ni på ansvarsfrågan? Vem ansvarar för att hantera konsekvenserna av det ekonomiska våldet? (Ulrika)

Det ena är att man kan kanske tycka saker, men det faktiska är att ansvaret ligger på kvinnan, alltså personen, men den personen kan ju få stöd i det på olika vis. Men det är inte så att socialtjänsten går in och betalar skulder eller gör olika saker, ansvaret ligger på personen. (Socialsekreterare E1, våld i nära relation)

Det är jättesorgligt att det blir så, för man är ju inte i en stark situation när man skriver på sådana här saker alltid, eller man har kanske blivit tvingad till saker eller inte heller kunnat läsa vad det står liksom så .. det är ju jättesorgligt. Samtidigt så står man ju ansvarig för det man har skrivit på. (Socialsekreterare E2, våld i nära relation)

I citaten ovan exemplifieras att det faktiska ansvaret för att hantera konsekvenserna av det ekonomiska våldet ligger på individen. Samtidigt som det finns ett uttryck för att socialsekreterarna inte är nöjda med det, konstaterar de att kvinnan står som ansvarig för det hon har skrivit på. Vi tolkar det som att konstruktionen av kvinnan härmed utvidgas. Från att vara ett offer blir hon även ”en individ som själv måste ta ansvar för konsekvenserna av det ekonomiska våldet”, trots att hon blivit tvingad att skriva

under och därför har blivit skuldsatt. I det första citatet definieras det ekonomiska våldet som skulder och kvinnan ses därför som ett offer, inte ett brottsoffer. I det andra citatet blir kvinnan där emot synlig som ett brottsoffer i samband med uttalandet om att hon blivit tvingad till saker, samtidigt som hon inte ses som ett brottsoffer när det kommer till att ta ansvar för konsekvenserna. Vår tolkning är att då synen bidrar till att underlåta att se på kvinnan som ett brottsoffer, är den sammankopplad med synen på det ekonomiska våldet som en privat angelägenhet. Börjeson & Börjeson (2015) menar att konstruktionen och förändringen av sociala identiteter är processer där individens självbild och omgivningens bild smälter ihop till en grund. Vår tolkning blir att kvinnorna, till följd av hur de konstrueras, riskerar att se sig själva som individer som behöver ta ansvar för att hantera det ekonomiska våldet och dess konsekvenser.

5.1.4 Ekonomiskt våld är inte en del av våld i nära relation

Ett ytterligare synsätt som vi fann i vårt material är att ekonomiskt våld inte är en del av våld i nära relation. Vi identifierade synen bland annat genom att ställa följande fråga: Hur ser ni på de insatser ni erbjuder kvinnor som är eller har varit utsatta för ekonomiskt våld? (Maria)

Det har jag inte reflekterat över .. men utan de har ju det här med skuld och budgetrådgivning möjlighet liksom kring ekonomi att försöka planera framåt, så på det sättet så finns .. de har ju bra stöd så att .. men jag tycker att det är sorgligt helt enkelt. Jag tänker inte att någon ska gå in och betala liksom .. Vem ska betala det? .... De insatser vi har det är ju behandling på relationsvårdscentrum, skyddade boenden. Nu har vi tydligen kontaktpersoner också .. så att eh .. vi har ju själv inga insatser när det gäller att gå vidare eller jobba kring ekonomi eller annat om det är så att det behöver någon form av hjälp, att de behöver kontakt med försörjningsstöd eller budget och skuldrådgivare, då kan man ju slussa vidare så. Men vi sitter inte och räknar liksom, ekonomin. (Socialsekreterare E1, våld i nära relation)

I citatet ovan säger socialsekreteraren att hon inte har reflekterat över hur hon ser på insatserna som socialtjänsten erbjuder kvinnor som är eller har varit utsatta för ekonomiskt våld. Genom att fråga vem ska betala det? tolkar vi det som att socialsekreteraren tänker att den våldsutsatta kvinnan saknar egen förmåga att betala de skulder som är konsekvenserna av det ekonomiska våldet. Vi tolkar det vidare som att hon förutsätter att skulderna är så omfattande att socialtjänsten inte kan göra något för att hjälpa kvinnan att hantera dem. Socialsekreteraren lägger ansvaret på kvinnan att själv hantera konsekvenserna av det ekonomiska våldet, eftersom enheten mot våld i nära relation inte själva har några insatser att erbjuda som är riktade till att arbeta med problemet. Vidare talar hon om de insatser som finns på andra enheter inom socialtjänsten, genom att hänvisa kvinnan till dem bekräftar socialsekreteraren att ekonomiskt våld inte ses som en del av våld i nära relation. I citatet talar socialsekreterare om att hon hänvisar den våldsutsatta kvinnan till en annan enhet som arbetar med ekonomi, och som inte har samma kunskapsresurser om våld som enheten för våld i nära relation. Socialtjänsten har ansvaret att ge våldsutsatta kvinnor det stöd och den hjälp de behöver (SoL). Forskning visar att socialarbetarna behöver ha kunskaper om olika våldsformer för att kunna exemplifiera olika typer av våld (socialstyrelsen,2014), samt att deras tolkningar av våld spelar roll för

vilket stöd som erbjuds (Ekström, 2016). Vår tolkning i relation till lagstiftningen blir att det görs en skillnad i ansvarsfrågan i jämförelse med hur socialtjänsten ser på den när det gäller andra våldsformer, och att arbetet med avseende på det ekonomiska våldet separeras från arbetet med våld i nära relation. Den syn vi identifierar är alltså att det ekonomiska våldet inte ses en del av våld i nära relation. Vi kopplar den till synen på våldsformen som en privat angelägenhet, vilken vi identifierade under föregående rubrik.

Vidare tolkar vi citatet som ett uttryck för att socialsekreteraren ser på konsekvenserna av det ekonomiska våldet som något som kräver praktiskt stöd. Vi uppfattar det som att det saknas en reflektion kring om den våldsutsatta kvinnan är i behov av andra typer av stöd. Till exempel att hantera den känslomässiga processen som orsakats av det ekonomiska våldet. Vi tolkar det som att även avsaknaden av reflektioner i dessa avseende hänger samman med synen. Enligt Blumer (1971) är det avgörande för ett problems öde hur det positionerar sig i förhållande till andra sociala problem som är aktuella i samhället. Vår tolkning blir att våld i nära relation, enligt hans processteori, befinner sig i den sista och femte fasen. Våld i nära relation är identifierat och klassificerat som socialt problem, det är legitimerat, det har skett en mobilisering av åtgärder, en plan för lämpliga åtgärder har upprättats. Slutligen har planen implementerat och genomförbara åtgärder har skapats. Mot bakgrunden av vår utgångspunkt i denna studie, att vi vill belysa ekonomiskt våld som fenomen, blir vår tolkning att det ekonomiska våldet befinner sig i en svag position i relation till övriga våldsformer i nära relation. Om vi väljer att istället se på våldsformen som det officiellt definieras idag, som en del av våld i nära relation, blir vår tolkning att just denna våldsform kan ha fastnat eller förlorats på vägen vad gäller planerandet och skapandet av lämpliga och genomförbara åtgärder. Enligt Blumers (1971) processteori har det då skett under fas fyra eller fem. Vi menar att detta även har skett inom den kontext som utgörs av socialtjänsten, och inte enbart i samhället för övrigt.

Även denna fråga hjälpte oss att belysa nämnda syn; Hur ser ni på behovet av stöd med avseende på det ekonomiska våldet, både kort och långsiktigt? (Maria)

Jag tänker att det verkligen hjälper till att hjälpa den här utsatta personen att fortsätta på den uppbrottsbanan som den är på, att stötta i det och att, ja, så att de kan fokusera lite mer på sig själva och sitt eget mående än alla de här praktiska sakerna, tänker jag. Samtidigt är det ju också bra att man inte tar bort ansvar, nu säger jag kanske emot mig själv, men man ska ju inte ta bort ansvar från personer heller, för att man ska ju kunna klara sig själv, och om vi avlastar allt ansvar för hela ekonomin och så ska de våldsutsatta få tillbaka det ansvaret sen, det blir ju också lite konstigt. (Socialsekreterare F2, våld i nära relation)

Det är klart att ibland får man ju höra .. eller en viss besvikelse över att man inte gör något eller inte att man inte gör någonting, men det finns en viss förväntan att man ska göra det åt dem och den teorin arbetar vi ju inte riktigt efter utan de är ju de själva som trots allt är en vuxen människa som måste lära sig det här .... (Socialsekreterare F2, våld i nära relation)

I det första citatet ovan talar socialsekreteraren om vikten av praktiskt stöd för att hantera konsekvenserna av det ekonomiska våldet. Både för att främja den våldsutsatta kvinnans uppbrottsprocess, samt för att hon ska få möjlighet att fokusera på sitt eget mående. Vår tolkning blir

att socialsekreteraren inte ser på den ekonomiska situation som kvinnan befinner sig i till följd av det ekonomiska våldet, som något som påverkar hennes mående. Istället kopplas det ihop med andra våldsformer. Även i detta citat finns uttalanden om det ekonomiska våldets konsekvenser som kvinnans eget ansvar. Vi tolkar det som att socialsekreteraren ser på den våldsutsatta kvinnans ekonomiska situation som något som inte helt självklart är orsakad av det ekonomiska våldet. I det andra citatet görs uttalanden om att kvinnan måste lära sig det här, vilket syftar till ekonomin. Därmed förändras konstruktionen av kvinnan och hon går från att vara ”en individ som utsatts för våld i nära relation” till att bli ”en individ som behöver lära sig att ta ansvar för sin egen ekonomi”. Vår tolkning blir att socialsekreteraren tror att kvinnan varken tar eller har tagit ansvar för sin ekonomi tidigare. Vi uppfattar att det saknas en reflektion kring om kvinnan har behov av stöd för att ta tillbaka kontrollen över sin ekonomi, vilken hon berövats av våldsutövaren. Burr (2003) beskriver den socialkonstruktivistiska process som sker på micronivå, i de faktiska situationer då människor i sitt samspel och med språket konstruerar sin förståelse av omvärlden, och kallar detta samspel för ”everyday discourse”. Burr (2003) menar att de människor som deltar i samspelet kan komma fram till olika tolkningar och konstruera en egen bild av omvärlden, men att det samtidigt alltid sker inom ramen för de handlingar som kan beskrivas med det etablerade språket. Vår sammanfattande tolkning av svaren på den första analytiska frågan vi ställt till vårt material är att det inom socialtjänsten och mellan kollegor på samma arbetsplats etableras ett språk som leder till både unika och gemensamma synsätt på fenomenet ekonomiskt våld och arbetet med ekonomiskt våld.

5.2 Vilka föreställningar finns om det ekonomiska våldet och arbetet med avseende på det ekonomiska våldet, som är tagna förgivna och så självklara att reflektion inte ens görs?

Enlighet Bacchi (2009, refererad i Boreus & Bergström, 2018) ska forskaren ställa denna analytiska fråga till sitt material i syfte att undersöka den outtalade logik som ligger till grund för problemrepresentationen. Vi har istället valt att ställa frågan till vårt material i syfte att undersöka vilka oreflekterade föreställningar som finns gällande ekonomiskt våld och arbetet med ekonomiskt våld. Vi har delat upp svaret på två underrubriker, vilka representerar de föreställningar vi identifierade i vårt material; Den våldsutsatta kvinnan berättar själv om det har förekommit ekonomiskt våld, och Arbetet med ekonomiskt våld är inte i behov av reformer.

5.2.1 Den våldsutsatta kvinnan berättar själv om det har förekommit ekonomiskt våld

Följdfrågan nedanför föregicks av frågan om hur socialsekreterarna upptäcker ekonomiskt våld. Svaret var att när kvinnan blir placerad på ett skyddat boende, så kommer det här med pengar alltid upp; Och om det är en kvinna som inte placeras på ett skyddat boende, hur upptäcker ni då att det förekommer ekonomiskt våld? (Maria)

Om det inte är placering så .. ja .. möjligt, jag har inte tänkt på, vi kanske inte grottar lika mycket i ekonomin. Det dyker ju upp som sagt i FREDA .. eh .. och så där. Det hänger ju mycket på kvinnan också, hur mycket hon liksom berättar .... (Socialsekreterare F1, våld i nära relation)

I citatet ovan gör socialsekreteraren uttalandet att det ekonomiska våldet dyker upp i FREDA. FREDA manual med tillhörande bedömningsinstrument är rekommenderat av Socialstyrelsen att användas i socialtjänstens arbete med våld i nära relation. Socialsekreteraren refererar i citatet till FREDA-beskrivning, som är ett instrument som används för att utreda våldets karaktär och omfattning. I FREDA-beskrivning finns det bara en fråga som handlar om ekonomiskt våld. Som vi skrev under rubriken ”Tidigare forskning” resulterade en uppföljning av instrumentet kritik från användare mot att alldeles för få våldshandlingar av de som finns med i FREDA-beskrivning rör ekonomiskt våld (Socialstyrelsen, 2014). Uttalandet om att socialsekreterarna kanske inte grottar lika mycket i ekonomin kopplar vi dels till synen på våldsformen som osynligt, men även till synen på det ekonomiska våldet som en privat angelägenhet. Ansvar för att synliggöra det ekonomiska våldet hamnar i huvudsak på den våldsutsatta kvinnan och inte på socialtjänsten. Följande fråga bidrog till att identifiera föreställningen; Hur upptäcker ni att det förekommit ekonomiskt våld? (Maria)

Om man låter det ta sin lilla gång då kommer det ju också fram, och då kan det ju också komma från kvinnan själv att så hära ja, just det det här har ju hänt och det här behöver jag ju faktiskt hjälp med ... Eh, men många gånger är ju inklusive mig, jag är ju en del av systemet att man stressar på det, asså det blir ju tyvärr så att man kommer med mera direkta frågor när, än att låta liksom det, att man får komma på det själv liksom eller se sina egna kopplingar .... Ja, men är det så att det, att man har förmågan att på något sätt ändå då kunna se att så hära det här behöver jag hjälp med, eller det här funkar inte för mig, då blir det ju mycket lättare att kunna göra en insats tillsammans och kunna liksom jobba mot det. (Samordnare, våld i nära relation)

Citatet ovan bekräftar vår tolkning av det första citatet, genom att det görs ett uttalande om att den våldsutsatta kvinnan får komma på själv om hon utsatts för ekonomiskt våld. När det gäller andra våldsformer ingår det som en del av stödet att hjälpa kvinnan att sätta ord på vad det är hon har utsatts för. Ansvar för att göra egna kopplingar brukar inte läggas på den våldsutsatta kvinnan (Socialstyrelsen, 2015). Här blir vår tolkning att det görs en skillnad, vi kopplar därmed denna föreställning till att det ekonomiska våldet inte ses en del av våldet. Enligt Blumer (1971) spelar den utsatta gruppens möjligheter att göra sin röst hörd stor roll i om ett fenomen klassificeras och identifieras som ett socialt problem. Vår tolkning blir att de våldsutsatta kvinnornas tillstånd, då de till följd av våldet nästan alltid lider av trauma (Haeseler, 2014), kraftigt förminskar deras möjligheter att göra de egna kopplingarna, identifiera att de utsatts för ekonomiskt våld, och att berätta om det för socialtjänsten.

5.2.2 Arbetet med ekonomiskt våld är inte i behov av reformer

Föreställningen som vi beskriver under den här rubriken var inte representativ för intervjupersonernas generella uppfattning om arbetet med avseende på det ekonomiska våldet. Vi diskuterar detta vidare

under den fjärde frågan i vår analys, när vi redogör för den kritik som uttrycktes mot hur arbetet med ekonomiskt våld bedrivs. Denna fråga hjälpte oss att identifiera föreställningen; Hur tänker du att socialtjänstens och andra instansers arbete med ekonomiskt våld bör bedrivas? (Ulrika)

Jag tycker att det är bra att det finns den där luckan att man kan få akut ekonomiskt bistånd ... jag tycker att det finns ett ganska bra upplägg ändå och utrymme för att personer får också ta eget ansvar, samtidigt som man också då får en liten lucka i att eh .. att allt kan inte vara ordnat idag, att när du kommer till oss så är det akut skyddsbehov, då finns det möjlighet att få stöd men du behöver också ta ansvar för att liksom börja .. din egen ekonomi. Jag tänker att det är ganska bra upplägg som det är nu faktiskt. (Socialsekreterare E2, våld i nära relation)

Jag tänker att vi har jättebra budget- och skuldrådgivare. (Socialsekreterare E1, våld i nära relation)

Här ställde vi en följdfråga; Så ni är nöjda med hur arbetet är organiserat? (Maria) Svaret blev ”Ja, det finns inga bromsklossar eller så här” (Socialsekreterare E2, våld i nära relation). I citatet ovan talar socialsekreterarna om arbetet med ekonomiskt våld som ett område som inte behöver reformeras. Socialsekreteraren talar om den möjlighet till individuell bedömning som kan tillämpas för ansökan om akut ekonomiskt bistånd, då kvinnan har blivit utsatt för våld i nära relation (SOFS 2013:1). I samma mening uttrycks att den våldsutsatta kvinnan har möjlighet att få stöd när hon har ett akut skyddsbehov, inledningsvis. Socialsekreteraren nämner dessa två aspekter, akut ekonomiskt bistånd och stöd vid akut skyddsbehov, samt att det inte finns några bromsklossar i hur arbetet med ekonomiskt våld är organiserat. Utsagorna ger inte uttryck för någon reflektion kring om det finns behov som inte blir tillgodosedda, eller om det långsiktiga stöd som socialtjänsten enligt socialstyrelsens föreskrifter ska erbjuda personer som blivit utsatta för våld i nära relation (SOSF 2014:4). Socialsekreteraren bekräftar också konstruktionen av kvinnan som vi tog upp tidigare i analysen under denna huvudrubrik, nämligen att hon är ”en individ som måste lära sig/behöver börja ta ansvar för sin egen ekonomi”.

Vår sammanfattande tolkning av svaren på den andra analytiska frågan motsvarar den vi uppgivit under den första frågan. Vi vill också tillägga att vi tolkar det som att både de unika och gemensamma synsätten på ekonomiskt våld och arbetet med ekonomiskt våld riskerar att fungera hämmande på socialsekreterarnas reflexivitet gällande fenomenet.

5.3 Vilka perspektiv finns som inte är representativa för vad socialsekreterarna anser är socialtjänstens syn och samhällets syn på ekonomiskt våld och arbetet med ekonomiskt våld?

Bacchis (2009, refererad i Boreus & Bergström, 2018) ursprungliga analytiska fråga lyder; Vilka perspektiv finns som inte är representativa för den syn på fenomenet som framstår som anses som rätt? Forskaren ska ställa frågan till sitt material för att rikta fokus mot det som inte anses vara i behov av reformering utifrån rådande problemrepresentation. För att frågan ska svara upp mot vår förståelse för materialet, vårt syfte och våra frågeställningar, har vi alltså omformulerat den. Vi har istället valt att

ställa frågan till vårt material i syfte att belysa de uppfattningar som skiljer sig från och ger uttryck för kritik mot det som de enskilda socialsekreterarna anser vara socialtjänstens synsätt.

Vi har delat upp svaret på denna fråga i fyra underrubriker; Det ekonomiska våldet behöver uppmärksammas som problemområde, Det ekonomiska våldets långsiktiga konsekvenser, Ansvarsfrågan är ett strukturellt problem, Arbetet är i stort behov av reformering. Då vissa socialsekreterare är mer kritiska än andra har det resulterat i att flera av de citat vi har använt här, är uttalanden som är gjorda av samma socialsekreterare.

5.3.1 Det ekonomiska våldet behöver uppmärksammas som problemområde

I vårt material fann vi flera uttalanden som handlar om att det ekonomiska våldet behöver uppmärksammas i större utsträckning. Följande fråga synliggjorde kritiken; Hur definierar du ekonomiskt våld? (Ulrika) Svaret blev ”Det är väl snarare samhället som inte riktigt har det formulerat i sitt huvud, i sina huvuden vad ekonomiskt våld är och hur många det drabbar och så där .. (Socialsekreterare B, enheten för våld i nära relation). I citatet ovan talar socialsekreteraren om att samhället inte har formulerat i sitt huvud vad ekonomiskt våld är. Vi tolkar det som en kritik mot att definition av ekonomiskt våld är otydlig. Det finns också ett uttalande som indikerar att samhället inte uppmärksammar hur vanligt förekommande fenomenet är. I vårt material hittar vi flera uttalanden om att det finns ett behov av att belysa denna aspekt. Då medvetenheten kring synsättet kommer till uttryck hos socialsekreterare som arbetar på båda enheterna tolkar vi det som att den inte enbart har med kompetens att göra. Vi tänker att den även är kopplad till individens egen reflektion kring och intresse för ekonomiskt våld som problemområde. Enligt Blumer (1971) spelar agitatorerna en stor roll för hur och om ett fenomen klassificeras och identifieras som ett socialt problem av samhället. Vår syn är att de socialsekreterare som uttrycker kritik skulle kunna agera som agitatorer för de våldsutsatta kvinnorna och bidra till att fenomenet uppmärksammas.

5.3.2 Det ekonomiska våldets långsiktiga konsekvenser

Uttalanden som uttryckte reflektioner kring det ekonomiska våldets långsiktiga konsekvenser är vanligt förekommande i vårt material. Citatet nedan är dock det enda som uttrycker att konsekvenserna av det ekonomiska våldet kan upplevas som ett större lidande än konsekvenserna av övriga våldsformer. Frågan vi ställde var; Hur ser på ekonomiskt våld i relation till andra våldsformer? (Ulrika)

... Man lider ju ofta som våldsutsatt mer som .. mer utav en 500 000 kronors skuld och att ha blivit av med sitt halva ... det man hade rätt till i huset till exempel, än om man jämför med blåmärken och ett brutet revben typ för det det läker ju liksom och så .. (Socialsekreterare B, enheten för våld i nära relation)

Citatet ovan kopplar vi till flera av de synsätt som vi diskuterade under den första analysfrågan, om hur det ekonomiska våldet begripliggörs. Konsekvenserna av det ekonomiska våldet, i form av att kvinnan har blivit skuldsatt och av med det hon har rätt till i huset, och själv lämnas att ta ansvar för

detta, tolkar vi som ett uttryck för och kritik mot synen på det ekonomiska våldet som en privat angelägenhet. Analysen leder oss vidare till kritik mot att en kvinna som utsatts för ekonomiskt våld konstrueras som ett offer och inte ett brottsoffer. Kvinnans position som brottsoffer manifesteras endast när hon blivit utsatt för det fysiska våld som beskrivs i citatet. Åter igen kopplar vi det till det som Blumer (1971) menar utgör andra fasen i hans processteori, vilken rör legitimitet av problemet. Vår tolkning blir att ekonomiskt våld ännu inte har uppnått den status som krävs för att det ska bli föremål för samhällets intresse och diskussioner.

5.3.3 Ansvarsfrågan är ett strukturellt problem

I citatet nedan synliggörs återigen synen på det ekonomiska våldet som en privat angelägenhet. Frågan vi ställde var: Hur ser du på kvinnans möjligheter att själv hantera konsekvenserna av det ekonomiska våldet? (Maria)

.... Det spelar ingen roll hur mycket hur mycket en politiker, det spelar ingen roll hur mycket man kan tycka att det är den enskildes ansvar, aa tyck det då! Men uppenbarligen så klarar de ju inte det. Och i de situationerna, när personen inte klarar det då finns det enligt mig en anledning till det. En anledning som inte vi ska kliva in och döma, liksom. Om den är tillräcklig eller inte och tänka så här ... Amen du borde klara det här, ja fast nu gör den inte det, koncentrera dig på det i stället. Och då får man se till att i den stunden hjälpa till ehm, amen asså alla hamnar väl någon gång i livet i någon slags handlingsförlamning eller någon sådan här, man kan inte, jag tycker inte att man kan gå in och moralisera eller döma någon utifrån de strukturella liksom, regler som finns nu och säga, för då kommer det ju att gå åt helvete för den. (Socialsekreterare B, våld i nära relation)

I uttalandet uttrycks en tydlig kritik över att ansvaret för konsekvenserna av det ekonomiska våldet ligger på den våldsutsatta kvinnan. Socialsekreteraren uttrycker åsikten om att ansvaret borde ligga på ett strukturellt plan. Socialtjänsten betecknas först som ett "vi" som inte ska kliva in och döma om anledningen till att kvinnan inte klarar av att ta ansvar för konsekvenserna, till ett "du" som borde koncentrera sig på att hjälpa den våldsutsatta kvinnan. Vår tolkning blir att de strukturella problemen både handlar om hur socialtjänsten har institutionaliserats för att hantera ekonomiskt våld utifrån rådande synsätt, men även hur de enskilda individerna som arbetar på socialtjänsten hanterar ansvarsfrågan. Vidare tolkar vi det som att kritiken mot de enskilda individerna riktar sig till hur de tolkar lagstiftningen om att den våldsutsatta kvinnan ska få det stöd hon har behov av (SOFS 2014:4). Kritiken kommer då specifikt att handla om hur de enskilda individerna som arbetar inom socialtjänsten utnyttjar den makt de har att använda sitt handlingsutrymme på ett sätt som gynnar den utsatta målgruppen med avseende på det ekonomiska våldet.

Flera intervjupersoner lyfter upp problemet på politikernivå. En socialsekreterare som arbetar på ekonomiskt bistånd menar att politikerna är av den åsikten att individen ska ta ansvar för sin egen ekonomi oavsett vad som hänt. I övrigt uttrycks att systemet underlättar utövandet av ekonomiskt våld, till exempel för att det är så lätt att ta lån i någon annans namn. En annan socialsekreterare som arbetar på ekonomiskt bistånd uttrycker att andra statliga instanser behöver öka sin kunskap och förmåga att tänka annorlunda i fall där det förekommit ekonomiskt våld. Följande fråga bidrog till att belysa kritiken; Du säger att det är svårt att upptäcka ekonomiskt våld, kan du berätta vad du menar? (Ulrika)

... För när eller om en kvinna kommer till oss och ansöker om ekonomiskt bistånd blir hennes ansökan ogiltig om det finns en make. Då måste mannen komma till oss och då blir, ehm ... kvinnans ansökan ogiltig för hos oss står han alltid som aktledare. (Socialsekreterare C, ekonomiskt bistånd)

Flera av intervjupersonerna som arbetar på båda enheterna menar att det strukturella problemet handlar om könsmaktsordningen, att allt våld är ett yttersta uttryck för en ojämlig maktfördelning mellan män och kvinnor. Innehållet i citatet ovan visar på en grund för deras uppfattning. Det är även ett konkret exempel på att socialtjänsten i vissa kommuner möjliggör för den våldsutövande mannen att utöva ekonomiskt våld mot kvinna och därmed även upprätthåller våldet. Andra intervjupersoner vittnade om att det är rutinen är den samma på vissa andra kommuner också. En intervjuperson berättade att socialtjänsten ändrat så att kvinnan istället alltid är aktledare, just för att förebygga ekonomiskt våld. Med nämnda förlegade rutiner och synen på mannen som familjeförsörjare, blir det ekonomiska våldet svårare att upptäcka och det bidrar till synen på våldsformen som osynlig. Tidigare diskuterade vi om fenomenet ekonomiskt våld kan ha "fastnat" i fas fyra eller fem, om man ser på det utifrån Blumers (1971) processteori. Här tolkar vi det på samma sätt. Enligt teorin handlar den fjärde fasen om planering av lämpliga åtgärder, och den officiella planen är ett resultat av förhandlingar mellan olika synsätt. I fasen sker en definiering och omdefiniering av det sociala problemet, vilket till slut mynnar i en officiell definition av det sociala problemet. Denna definition står för hur samhället uppfattar det och ämnar hantera det. Vi menar här att våld i nära relation har genomgått den fjärde fasen. Om då det ekonomiska våldet inte har samma status som andra våldsformer kommer det att påverka den femte fasen i processen, då skapandet av genomförbara åtgärder sker. Detta menar vi i sin tur påverkar den enskilda socialsekreterarens möjligheter att erbjuda kvinnorna det stöd som de enligt lag har rätt till. Finns det inga adekvata insatser att erbjuda, i kombination med att den statliga institution man arbetar för möjliggör och upprätthåller ekonomiskt våld på grund av förlegade rutiner och att man har en hög arbetsbelastning, tänker vi att socialsekreterarna står inför en stor utmaning.

5.3.4 Arbetet är i stort behov av reformering

Flertalet av intervjupersonerna delade uppfattningen om att arbetet med ekonomiskt våld är i stort behov av reformering. Ett par av intervjupersonerna önskade att det skulle finnas socialsekreterare som var specialiserade på att ge stöd med avseende på ekonomiskt våld, och att de skulle vara anställda på enheten mot våld i nära relation. Vi ställde följande frågor, vilka bidrog till att synliggöra kritiken; Hur ser du på samverkan i arbetet med avseende på ekonomiskt våld? Hur upptäcker ni att det förekommit ekonomiskt våld? (Ulrika)

Jag tänker att det är ganska personbundet. Eh .. samverkan, att man kan ju strunta i att engagera sig. Och inte gå och rycka tag i den här personen på försörjningsstöd och "hallå, vad gör du?" Jag hörde att..." Eller att den här personen som jobbar på arbetsförmedlingen inte bryr sig, att man .., det är lite skört. (Socialsekreterare F2, våld i nära relation)

Hur vi kan uppmärksamma dem, ehm, hur man kan försöka jobba med det på olika sätt, ehm, eftersom det är svårt att se. Och får man ingen tydlig signal eller att någon berättar hur det ligger till, det är ingen som kommer och ansöker om nöd. Jag kan ju se tecken ibland. Men framkommer det inget så, och det

är inget som gör att vi har skäl till att misstänka någonting, då, då kan det ju passera alldeles för lätt.
(Socialsekreterare D, ekonomiskt bistånd)

I det första citatet ovan exemplifieras hur intervjupersoner talade om samverkan mellan nämnda enheter som godtycklig och personbunden. I det andra citatet talar socialsekreteraren om det ekonomiska våldet som något som kan passera som obemärkt. Vi tolkar det som att hon är kritisk till hur arbetet med avseende på det ekonomiska våldet bedrivs, när det gäller att kartlägga och utreda dess omfattning. Även i detta citat finns uttalanden som vi tolkar som kritik mot synen på det ekonomiska våldet som en osynlig våldsform. Vi ser även spår av föreställningen vi identifierade i svaret på den andra analytiska frågan, om att den våldsutsatta kvinnan själv berättar om det förekommer ekonomiskt våld. Meeuwisse & Swärd (2002) menar att sociala problem beskrivs som att de kan lösas med sociala interventioner, och att möjligheten att reformera därför definierar vad som uppfattas som ett socialt problem. Vi ställer oss frågan om det är så att samhället inte vet vilka sociala interventioner som kan lösa problemet med ekonomiskt våld, och att det kan vara ett av skälen till att fenomenet inte definieras som ett socialt problem. Det finns till exempel ingen social rättighet att bli av med sina skulder, vilket är en vanlig konsekvens av det ekonomiska våldet (Panican & Ulmestig, 2016). Vår tolkning blir att samhället behöver förstå hur det ekonomiska våldet fungerar och utifrån den kunskapen genomföra reformer som förhindrar att ekonomiskt våld kan utövas.

5.4 Vilka materiella effekter kan socialtjänstens syn på ekonomiskt våld och arbetet med ekonomiskt våld resultera i?

Bacchis (2009, refererad i Boreus & Bergström, 2018) ursprungliga analytiska fråga lyder; Vilka materiella effekter kan den rådande synen på fenomenet resultera i? Forskaren ska ställa frågan till sitt material i syfte att belysa vilka handlingsalternativ som framstår som önskvärda utifrån rådande problemrepresentationen, för att belysa de subjektpositioner som skapas utifrån problemrepresentationen och den betydelse det kan få för den utsatta målgruppen. Vi har omformulerat frågan för att anpassa den till vårt syfte och våra frågeställningar. Vi ställer frågan till vårt material i syfte att synliggöra de konsekvenser som socialtjänstens syn kan få för den utsatta målgruppen.

Vi har delat upp svaret på denna fråga i tre underrubriker; Effekter på utredningsarbetet, Den våldsutsatta kvinnan får inte det stöd hen behöver, Effekter av bristen på adekvata stödinsatser; påverkan på uppbrottsprocessen, växande skulder och bostadsproblematik. Vi har använt oss av färre citat i svaret på denna fråga, då vi främst grundar analys på svaren på de föregående analytiska frågorna och de citat som vi använde där. De citat som ändå finns med har vi valt ut i de fall vi anser att de behövs för att tydligare synliggöra de materiella effekterna, samt för transparensens skull.

5.4.1 Effekter på utredningsarbetet

Vår tolkning är att tre av de synsätt som vi identifierat i svaret på den första analytiska frågan ger upphov till stora materiella effekter på arbetet med att utreda ekonomiskt våld. Nämligen synen på det ekonomiska våldet som en osynlig våldsform och på våldsformen som en privat angelägenhet. Slutligen gäller det att det ekonomiska våld inte ses som en del av våld i nära relation. Även föreställningarna som vi redovisade i svaret på fråga två ger materiella effekter. Att kvinnan själv behöver förstå att hon utsatts för ekonomiskt våld, och själv berättar att hon utsatts. De materiella effekter vi identifierar är att det ekonomiska våldet inte upptäcks och därmed inte utreds. Att kartläggning av det ekonomiska våldet varken inkluderas i kartläggningen av våld i nära relation, eller prioriteras i utredningsarbetet. Fokus läggs istället på andra våldsformer, då det ekonomiska våldet ses som mer ”light” och inte lika viktigt. Det förblir alltså osynligt och privat. Enligt Meeuwisse & Swärd (2002) har vilken kunskap som finns om ett fenomen en betydande roll för hur det definieras och hanteras som problem. Tidigare i vår analys diskuterade att socialsekreterarna behöver kunskap om olika våldsformer för att både kunna upptäcka och kartlägga våldet, samt erbjuda det stöd som kvinnorna har behov av. Vår tolkning blir att det inom socialtjänsten saknas kunskap och verktyg både för att definiera och hantera problemet. Vi menar att om utredningen är bristfällig och behovet av stöd kring det ekonomiska våldet inte uppmärksammas, kommer det sannolikt inte heller att formuleras i uppdraget till utförare, till exempel om kvinnan blir placerad på ett skyddat boende. Denna materiella effekt leder oss till nästa rubrik.

5.4.2 Den våldsutsatta kvinnan får inte det stöd hon behöver

Vår tolkning är att de materiella effekterna på utredningsarbetet som orsakas av socialtjänstens synsätt, i sin tur ger effekter på vilka stödinsatser som den våldsutsatta kvinnan erbjuds, med avseende på ekonomiskt våld. Det ger även effekt på hur detta arbete organiseras och bedrivs, samt vilket ansvar socialtjänsten lägger på kvinnan själv. Följande frågor bidrog till att vi identifierade de materiella effekterna: Hur ser du på ditt eget handlingsutrymme? Vilket stöd kan du erbjuda kvinnor som har blivit utsatta för ekonomiskt våld? Vilka insatser erbjuder ni kvinnor som varit utsatta för ekonomiskt våld på lång sikt? (Maria) Svaret blev ”Ja, men asså vad kan vi göra? Vi kan ge .. sök det, sök försörjningsstöd, sök det. Vi ger försörjningsstöd utan liksom samma bedömning som en vanlig försörjningsstödare men i övrigt .... (Socialsekreterare F1, våld i nära relation).

Det kan jag tänka mig på sikt asså, men nu är det så att vi har inte så jättemånga långa placeringar på boende och då kan det ju vara just det är att stödet blir att kontakta skuld och budgetrådgivare eller banker och så vidare så det uppdraget kan finnas, men har vi någon i jourlägenhet kan kontaktpersoner som är knutna till jourlägenhet gör det .... (Socialsekreterare E1, våld i nära relation)

I Socialstyrelsens bindande föreskrifter, (SOF 2014:4), ska socialtjänsten erbjuda insatser akut, både på både kort och lång sikt, med utgångspunkt i behovet av stöd och skydd (Ekström, 2016). Citaten ovan belyser båda att det inte finns några insatser som riktar sig till ekonomiskt våld, varken på kort

eller lång sikt. Ekström (2016) menar att det behöver finnas adekvata insatser att besluta om, annars ges inget stöd. Den insats som socialtjänsten hänvisar till är ekonomiskt bistånd, vilken är riktad till försörjning, inte ekonomiskt våld. Kommunens budget- och skuldrådgivare nämns som en insats att hänvisa till, men den är riktad till stöd kring ekonomi generellt, inte ekonomiskt våld. De personer som arbetar på budget- och skuldrådgivningen är inte heller utbildade att hantera våld. Forskning visar att socialsekreterare tenderar att uppmärksamma behov som stämmer överens med de insatser som socialtjänsten kan erbjuda (Ekström, 2016), vilket bekräftar vår tolkning.

Kontaktperson nämns som en annan insats på utförarsidan. Dock finns inte den insatsen på alla kommuner och då den var ny i den här kommunen, uttrycktes att det var oklart vad en kontaktpersons uppdrag är. För att kvinnan ska få adekvat stöd krävs att det konkreta behovet formuleras i uppdraget till utförare, vilket förutsätter att det måste ha upptäckts och utretts först. Något som vi diskuterade under föregående rubrik. Den materiella effekten blir att den våldsutsatta kvinnan inte får det stöd hon behöver och som hon har rätt till enligt lag (SoL) och riktlinjer (SOFS 2014:4). Ansvaret för att hantera det ekonomiska våldet och dess konsekvenser läggs på den våldsutsatta kvinnan. Vi kopplar denna till den konstruktion av kvinnan som vi identifierade tidigare i analysen där hon omnämns som ”en individ som behöver börja/lära sig att ta ansvar för sin ekonomi”. Vår tolkning blir att dessa materiella effekter är ett resultat av synen på våldsformen som osynlig och som en privat angelägenhet. I citatet blir åter igen tydligt för oss att socialsekreterarna känner sig uppgivna och maktlösa då de frågar sig vad de kan göra. Vår tolkning blir att de intentioner som fanns från början med den officiella planen för hur samhället ska hantera problemet med våld i nära relation, vilken vi diskuterade tidigare, har gått förlorade under processens gång. Åtminstone de intentioner som gäller ekonomiskt våld. Vi kan förstås inte heller veta hur planen för att hantera just det ekonomiska våldet har sett ut då den utformades, under det som Blumer (1917) menar är fas fyra enligt hans processteori.

Dessa två frågor hjälpte oss också att belysa de materiella effekterna; Hur upptäcker ni att det förekommer ekonomiskt våld? (Maria) Vilka insatser erbjuds till de kvinnor som är utsatta för ekonomiskt våld? (Ulrika)

.... Samtidigt så är det ju så att när man gör en placering, om man har gjort bedömningen om att personen ska till skyddat boende eh, då måste ju vi ha undersöka ifall personen har egna pengar för att kunna komma iväg, eller behöver du ha ekonomiskt bistånd, eller har du några pengar på dig nu, har du ett kort, är det kortet kontrollerat, är det kopplat till något, kan du använda det om du åker till det här skyddade boendet, (Socialsekreterare B, våld i nära relation)

Det beror helt på vad det är för annan typ av våld också, vad det är för situation. Det är ingen ... det finns ingen specifik insats till .. som just är specifik för ekonomiskt våld. Vi har ingen insats riktad till just ekonomiskt våld eftersom det alltid hänger ihop med annat våld. (Socialsekreterare B, våld i nära relation)

Om det inte är placering och personen till exempel inte vill lämna, hemmet, då är det ju ingen ide egentligen, att man går in i det alldeles för mycket, och försöker .. hjälpa personen till att ha en egen ekonomi, för om man inte vill lämna och vill bo kvar kanske det blir lite konstigt just då .... (Socialsekreterare F2, våld i nära relation)

I det första citatet ovan belyses vilket stöd som erbjuds de våldsutsatta kvinnor som har behov av akut stöd, vilket är akut ekonomiskt bistånd och placering på skyddat boende. Dessa insatser handlar om säkerhetsplanering, de är inte riktade till ekonomiskt våld. Kvinnan blir i detta fall konstruerad som ”en individ som är i behov av akut skydd”. I det andra citatet förklarar socialsekreteraren att det inte finns någon insats riktad till ekonomiskt våld, eftersom det alltid hänger ihop med annat våld. Det tredje citatet innehåller uttalanden om att det inte är någon idé att erbjuda kvinnan stöd för att hantera det ekonomiska våldet, om hon inte planerar att lämna våldsutövaren. Vår tolkning blir att socialtjänsten väntar på att någon annan våldsform ska bli aktuell först, innan kvinnan identifieras som ett brottsoffer, och därmed erbjuds det stöd hon har rätt till enligt lag. (SoL). När kvinnan blir placerad på ett skyddat boende ses hon som ett brottsoffer. Om hon ”bara” har blivit utsatt för ekonomiskt våld blir hon istället konstruerad som ett ”offer”. Sammanfattningsvis tolkar vi det som att socialtjänsten inte erbjuder något stöd alls till de kvinnor som inte är i behov av akut skydd, men som ändå blivit utsatta för ekonomiskt våld. Detta ser vi som tydliga materiella effekter kopplad till synen på det ekonomiskt våld som en privat angelägenhet och konstruktionen av kvinnan som ett offer, inte ett brottsoffer. Enligt Blumer (1971) handlar den tredje fasen i hans processteori om mobilisering av åtgärder. När ett problem har gått igenom de två första faserna av identifiering och legitimering blir det föremål för diskussioner, olika uppfattningar, påståenden, falsifieringar och värderingar. Hur problemet positionerar sig i förhållande till andra sociala problem som är aktuell är en avgörande faktor för dess fortsatta öde. Utifrån teorin blir vår tolkning åter igen att det ekonomiska våldet som fenomen har en svag position som osynligt och privat.

Denna ytterligare fråga fördjupade vår analys om det materiella effekterna; Vilka insatser erbjuds till de kvinnor som är utsatta för ekonomiskt våld? (Maria)

Vi har ju inte några ekonomiska liksom .. insatser här, vi har inget .. ingen möjlighet att ge ut akut försörjningsstöd, vi har ingen möjlighet att ge ut till .. att följa med till bank och att starta konton, vi har ingen liksom sådant .. och det är ju en jättestor brist liksom. (Socialsekreterare B, våld i nära relation)

... Min roll är ju ganska begränsad så att, som jag ser det, jag skulle kunna ge stöd i form av att hjälpa personen att lägga upp en budget, eller sådana saker, eventuellt emotionellt stöd i form av att prata om att, ehm .. prata om hur man går till väga när man är själv och sådana saker, men jag tänker. I övrigt så tycker jag att det nästan är en sak som ska ligga på våld i nära enheterna. Att de behöver få mer kunskap och mer strategier för att hantera den här typen utav våld. (Socialsekreterare C, ekonomiskt bistånd)

I det första citatet uttrycker socialsekreteraren som arbetar på enheten för våld i nära relation att de inte har tillräckligt med resurser för att hantera ekonomiskt våld. Här ser vi återigen spår av föreställningen om att arbetet med ekonomiskt våld inte är en del av arbetet med våld i nära relation, och därmed även synen på våldsformen som en privat angelägenhet. Det blir en ren ekonomisk fråga. Kritiken mot synen blir tydlig, då socialsekreteraren kritiserar att det är en brist att de inte kan erbjuda kvinnorna det stöd de har behov av. I det andra citatet uttrycker socialsekreteraren som arbetar på ekonomiskt bistånd att deras roll är begränsad. Vår tolkning blir att omständigheterna kring hur arbetet är organiserat, gör det till en prioriteringsfråga för den enskilda socialsekreteraren. Socialsekreteraren

tycker att ansvaret ska ligga på enheten mot våld i nära relation. Hon uttrycker samtidigt att enheten mot våld i nära relation behöver mer kunskap och fler strategier för att kunna hantera det ekonomiska våldet. Vår tolkning är att synen får materiella effekter på hur socialsekreterarna använder sitt handlingsutrymme, vilket även påverkar det stöd som den våldsutsatta kvinnan erbjuds med avseende på det ekonomiska våldet. Samtidigt som vi inser att förutsättningarna för att kunna använda det handlingsutrymme som den enskilda socialsekreteraren har till omfattande del är kopplat till vilken arbetsbelastning hen har. Internationell forskning visar att välfärden i nuläget är organiserad på ett sätt som ställer allt för höga krav på den utsatta målgruppen att ta eget ansvar för den ekonomiska situationen de drabbats av till följd av det ekonomiska våldet. Enligt Blumer (1971) är det bland annat hinder i form av missbedömda förutsättningar som leder till att intentionerna med den officiella planen för hur samhället ska hantera ett socialt problem i viss mån går förlorade under implementeringsprocessen. Vi tolkar det ovanstående som ett tydligt exempel på ett sådant hinder.

Följande fråga fördjupade analysen ytterligare; Hur tänker du själv att socialtjänstens och andra instansers arbete med ekonomiskt våld bör bedrivas? (Maria)

Om man inte kan själv, eller om man inte kan ta egna initiativ och komma på hur vi ska kunna hjälpa... så kommer det ju inte komma till dig gratis, du kommer inte kunna öppna pärmen för hur handlägger vi ett ärende och så kommer du komma fram till hur du ska göra. (Samordnare A, våld i nära relation)

Citatet ovan är ett konkret exempel på vad som uttalades i föregående citat. Det saknas handlingsplaner för hur socialtjänsten ska hantera ekonomiskt våld. Den materiella effekten blir att det är godtyckligt vilket stöd den våldsutsatta kvinnan erbjuds. Förutom de faktorer vi nämnde tidigare blir vår tolkning att socialsekreterarens egen kunskap, kompetens och engagemang har en avgörande betydelse för vilket stöd den våldsutsatta kvinnan erbjuds med avseende på det ekonomiska våldet.

5.4.3 Effekter av bristen på adekvata stödinsatser; påverkan på uppbrottsprocessen, växande skulder och bostadsproblematik

Vår tolkning är att de materiella effekterna på utbudet av adekvata stödinsatser och arbetets organisering, som kan kopplas till de synsätt vi har identifierat hittills, i sin tur ger effekter. Detta gäller den våldsutsatta kvinnans uppbrottsprocess, skuldproblematik och bostadsproblematik. Följande fråga synliggör effekterna;

Och när kvinnan har placerats på det skyddade boendet, vad erbjuds hon för stöd då, när det gäller det ekonomiska våldet? (Maria)

.... Asså just med ekonomin. Jag menar att det asså ehm .. jag tänker att de är eh ... det känns som att när du kommer till det skyddade boendet så kanske det inte är det ekonomin som blir eh, det första eller det största arbetet, om det då inte är det som har varit kärnan i allt .... (Samordnare A, våld i nära relation)

Enligt Panican och Ulmestig (2015) har den ekonomiska tryggheten en stor betydelse i uppbrotsprocessen då kvinnor ofta är ekonomiskt sårbara. Internationell forskning visar att en av de vanligaste anledningarna till att kvinnan återvänder till sin våldsutövande partner, är den ekonomiska utsatthet hon drabbats av till följd av det ekonomiska våldet (Haeseler, 2014). Citatet ovan exemplifierar att socialtjänsten inte prioriterar stödet som den våldsutsatta kvinnan har behov av kopplat till det ekonomiska våldet. Vår tolkning blir därför att socialtjänsten inte ser på nämnda stöd som en viktig del i uppbrotsprocessen, våldsformen blir osynlig även här. Synen påverkar hur socialtjänsten formulerar uppdraget till utföraren, alltså vilka insatser kvinnan erbjuds på det skyddade boendet. Den materiella effekten blir att kvinnan inte får det stöd hon behöver, vilket i sin tur får effekt på risken för att hon ska gå tillbaka till våldsutövaren. Vi ställde denna fråga, vilken också belyste effekterna; Och om det inte är en placering, vad erbjuder ni för stöd då? (Maria)

Om det inte är placering och personen till exempel inte vill lämna, hemmet, då är det ju ingen idé egentligen, att man går in i det alldeles för mycket, och försöker .. hjälpa personen till att ha en egen ekonomi, för om man inte vill lämna och vill bo kvar kanske det blir lite konstigt just då ....
(Socialsekreterare F2, våld i nära relation)

Forskning visar att den våldsutsatta kvinnans ekonomi ofta är ett skäl till varför de inledningsvis kommer i kontakt med socialtjänsten. En fungerande ekonomi ger, enligt de våldsutsatta kvinnorna själva, både autonomi och handlingsutrymme och skulle bidra till att de orkar ta tag i andra svårigheter i livet, till exempel att påbörja en uppbrotsprocess (Trygghed et. al, 2013). I citatet ovan ger socialsekreteraren uttryck för att det inte är någon idé att hjälpa kvinnan att ha en egen ekonomi, om hon ändå inte planerar att lämna våldsutövaren i nuläget. Vi tolkar uttalandet som att socialtjänsten väntar på att något ”värre” än det ekonomiska våldet ska inträffa, innan kvinnan kan erbjudas stöd. Det ekonomiska våldet förblir genom sin osynlighet mindre viktigt. Den materiella effekten blir återigen att uppbrotsprocessen påverkas negativt. Detta bekräftar tidigare forskning som visar på att det finns stora olikheter i vilket stöd en kvinna erbjuds av socialtjänsten. En del socialsekreterare ger endast stöd till de kvinnor som har lämnat eller har bestämt sig för att lämna sin partner. Det förekommer också att socialsekreterare sätter upp olika hinder och bortser från den enskilda kvinnans individuella behov när de erbjuder stöd (Ekström, 2016).

En annan effekt av bristen på adekvat stöd är att den situation som kvinnan befinner sig i till följd av det ekonomiska våldet, riskerar att förvärras med tiden. Både om hon stannar kvar hos våldsutövaren, och under tiden som hon är placerad på skyddat boende. Det exempel vi främst tänker på är att skulderna växer. Följande fråga synliggjorde effekterna; Hur ser du på kvinnans förmåga att hantera konsekvenserna av det ekonomiska våldet? (Ulrika) Svaret blev ”Det kan ju också vara kämpigt att man känner att man i resten av sitt liv ska ha jättemycket skulder och därför kanske inte kan få en lägenhet, för att man har blivit tvingad till att skriva under någonting (Socialsekreterare B, våld i nära relation). Citatet bekräftar resultaten av tidigare forskning. Det ekonomiska våldets konsekvenser kan drabba kvinnorna långt efter att de lämnat relationen (Panican &Ulmestig, 2015) På

sikt kan de innebära skulder som även begränsar kvinnans möjligheter att få tillträde till bostadsmarknaden (Hällen-Moser & Sinisalo, 2018). Denna materiella effekt kopplar vi samman med diskursen om det ekonomiska våldet som en privat angelägenhet, vars konsekvenser kvinnan själv lämnas att hantera. Vår sammanfattande tolkning av de materiella effekternas påverkan på uppbrottsprocessen, växande skulder och bostadsproblematik, är att samhällets syn grundar sig i att den begränsade kunskap som finns om fenomenet ekonomiskt våld inte har fått den spridning som behövs, för att det ska klassificeras och identifieras som ett socialt problem. I enlighet med Blumers (1971) processteori innebär det att fenomenet befinner sig i fas ett.

6. Slutsatser och förslag till vidare forskning

Syftet med en här studien är att undersöka socialtjänstens syn på ekonomiskt våld och arbetet med att ge stöd till våldsutsatta kvinnor med avseende på det ekonomiska våldet. Syftet är också att undersöka vilka konsekvenser synen får för de våldsutsatta kvinnorna och vilka samhälleliga processer som kan ligga till grund för synen. I det här kapitlet redogör vi för de slutsatser som svarar på våra frågeställningar. Frågeställningarna utgör de fyra första underrubrikerna.

6.1 Hur ser socialtjänsten på det ekonomiska våldet som problem?

En slutsats vi drar utifrån vår analys är att socialtjänsten ser på det ekonomiska våldet som en osynlig våldsform och att den är svår att upptäcka, trots att den är vanligt förekommande. Enligt Postmus et al. (2012) har 94,2% av de kvinnor som utsatts för våld i nära relation av en partner blivit utsatta för ekonomiskt våld. Intervjupersonerna uttrycker också att det råder en osäkerhet kring definitionen. Tidigare forskning bekräftar detta. Enligt Fernqvist och Näsman (2015) ser vissa forskare ekonomiskt förtryck som en typ av kontroll medan andra ser det som en typ av psykologiska övergrepp. Internationell forskning visar att det saknas en gemensam global definition (Postmus et al., 2018).

Våld i nära relation är ett problemområde som blivit uppmärksammat under den senaste tioårsperioden. Ny lagstiftning och nya riktlinjer har tillkommit och arbetet med våld i nära relation har reformerats. Våld i nära relation har blivit en offentlig angelägenhet, medan ekonomiskt våld som våldsform fortfarande ses som något privat. Denna slutsats drar vi utifrån att vi identifierat socialtjänstens syn på det ekonomiska våldet som en privat angelägenhet och som ett nytt problemområde, vilket de menar att samhället ännu inte har uppmärksammat.

En annan slutsats är att socialtjänsten har en föreställning om att kvinnan själv ska upptäcka att hon varit utsatt för ekonomiskt våld och berätta om det. Ekonomiskt våld blir en osynlig del av våldet i nära relation, det uppmärksammas inte, då det inte har uppnått samma status som andra våldsformer. Ansvaret för att synliggöra det ekonomiska våldet hamnar i huvudsak på den våldsutsatta kvinnan, vilket inte är fallet när det gäller andra våldsformer. Den våldsutsatta kvinnan blir även själv ansvarig

för att hantera våldet och dess konsekvenser. Vår slutsats är att socialtjänsten inte ser på det ekonomiska våldet som en del av våld i nära relation, utan något som handlar om ekonomi. Socialtjänsten talar om det ekonomiska våldet som att det inte är lika allvarligt som andra våldsformer, samtidigt som de menar att konsekvenserna är allvarliga och mer långsiktiga än vid andra våldsformer. Socialtjänsten uttryckte en uppgivenhet över att det är så.

Vi fann även att socialtjänstens syn på ekonomiskt våld får till följd att de konstruerar kvinnan som ett offer för ekonomiskt våld. Inte ett brottsoffer. Vi drar slutsatsen att det hänger samman med att då ekonomiskt våld sker utanför familjen ses det som en kriminell handling, men när det sker inom familjen ses det inte som kriminellt utan bara som oetiskt.

Socialtjänstens syn leder också till att de konstruerar kvinnan som ”en individ som behöver ta ansvar för sin ekonomi”. Vi drar slutsatsen att socialtjänsten inte ser det som att kvinnan har tagit ansvar för den tidigare, och att de inte helt självklart ser på den utsatta kvinnans ekonomiska situation som något som förorsakats av det ekonomiska våldet.

De kritiska rösterna inom socialtjänsten menar att det ekonomiska våldet borde synliggöras som ett socialt problem av samhället. De menar också att det faktum att ansvaret för att synliggöra och hantera det ekonomiska våldet läggs på kvinnan, är ett strukturellt problem som kan kopplas samman med könsmaktsordningen.

6.2 Hur ser socialtjänsten på insatser kopplade till ekonomiskt våld?

Socialtjänstens syn på utredningsinsatsen är att arbetet är svårt, eftersom det ekonomiska våldet är svårt att upptäcka. Vi kopplar detta till föreställningen socialtjänsten har om att kvinnan själv upptäcker och berättar om hon utsatts för ekonomiskt våld. Vår slutsats är att det ekonomiska våldet inte prioriteras i utredningsarbetet. En annan slutsats vi drar utifrån intervjupersonernas kommentarer om FREDA-manual är att den inte är ett tillräckligt stöd för socialsekreteraren i arbetet med att upptäcka och utreda det ekonomiska våldet.

Vidare menar socialtjänsten att det inte finns några insatser som är riktade till ekonomiskt våld, varken på kort eller lång sikt. Vi menar att detta går att koppla till varför socialtjänsten konstruerar kvinnan som ”en individ som måste lära sig att ta ansvar för sin ekonomi”. Socialtjänstens syn präglas även i detta fall av en uppgivenhet över att det inte finns några adekvata insatser att erbjuda. Ett par utsagor skilde sig dock och uttryckte att de insatser som finns fungerar bra. Ekonomiskt bistånd, budget- och skuldrådgivare och kontaktperson nämns som insatser som erbjuds.

Nationell forskning visar att socialtjänsten brister i att ta hänsyn till den våldsutsatta kvinnans individuella behov när de erbjuder stödinsatser kopplade till alla typer av våld (Ekström, 2016). Internationell forskning visar att det råder brist på insatser som syftar till att ge den utsatta målgruppen stöd med avseende på det ekonomiska våldet. Främst handlar det om långsiktigt stöd (Hietling & Postmus, 2014).

Socialtjänstens syn på arbetet med att ge stöd till kvinnor som utsatts för ekonomiskt våld är att det är något som kräver praktiska stödinsatser, vilka är riktade till ekonomi och försörjning. Den ekonomiska situation som kvinnan befinner sig i till följd av det ekonomiska våldet kopplas inte samman med hennes mående. Socialsekreterarnas utsagor visar brist på reflektion kring om kvinnan har behov av stödinsatser för att ta tillbaka kontrollen över sin ekonomi, vilken hon berövats av våldsutövaren. De uttrycker även att de inte är någon idé att ge kvinnan stöd kring det ekonomiska våldet om hon inte lämnar våldsutövaren. Utifrån detta drar vi slutsatsen att socialtjänsten inte reflekterar över att deras syn kan vara ett hinder i en kvinnas uppbrottsprocess och att de väntar på att något som de anser vara mer allvarligt ska hända innan de erbjuder stöd. Socialtjänsten menar också att ekonomiskt våld alltid hänger ihop med annat våld.

I den kritik som enskilda socialsekreterare framför gällande de insatser som erbjuds kvinnor som varit utsatta för ekonomiskt våld, ingår att kvalitén påverkas av hur arbetet är organiserat. Socialtjänstens syn är att ansvarsfrågan är otydlig och att samverkan mellan enheten mot våld i nära relation och ekonomiskt bistånd ofta fungerar godtyckligt. Vidare menar socialtjänsten att det saknas kunskap, strategier och handlingsplaner för hur organisationen ska hantera ekonomiskt våld.

6.3 Vilka materiella effekter får socialtjänstens syn på arbetet med det ekonomiska våldet?

De materiella effekterna vi upptäckt är att det ekonomiska våldet riskerar att inte utredas, eftersom det inte upptäcks. Detta kopplar vi till socialtjänstens syn på våldformen som en privat angelägenhet, som att den är mindre allvarlig än andra våldformer och att den inte prioriteras i utredningsarbetet. Vi menar också att det kan kopplas till att utredningsarbetet kräver att socialsekreteraren har kompetens för att kunna synliggöra det ekonomiska våldet, och de brottsliga handlingar som kvinnan utsatts för, vilket ofta kan saknas. I sin tur leder det till att den våldutsatta kvinnan inte får det stöd hon behöver och har rätt till enligt lag (SoL9). Vi drar slutsatsen att det bland annat konkret innebär att behovet av stöd kring det ekonomiska våldet inte formuleras i uppdragen till utförarna och att kvinnan lämnas att själv ta ansvar för det ekonomiska våldet och dess konsekvenser. Utifrån socialtjänstens utsagor drar vi även slutsatsen att en kvinna som utsatts för ekonomiskt våld men inte är i behov av akut stöd i form av placering på ett skyddat boende, inte erbjuds några stödinsatser alls. Den materiella effekten blir att det inte finns några insatser som är inriktade på långsiktigt stöd. Tidigare forskning bekräftar detta då den visar att socialsekreterare tenderar att uppmärksamma behov som stämmer överens med de insatser som socialtjänsten kan erbjuda (Ekstöm,2016). Det ovanstående leder i sin tur till fler materiella effekter. Det påverkar bland annat kvinnans uppbrottsprocess negativt. Enligt Panican och Ulmestig (2015) har den ekonomiska tryggheten en stor betydelse i uppbrottsprocessen då kvinnor ofta är ekonomiskt sårbara. Det kan även leda till att de skulder hon fått som en konsekvens av det

ekonomiska våldet växer. I förlängningen kan det betyda att kvinnan får svårigheter med att få en bostad.

Börjeson & Börjeson (2015) menar att konstruktionen och förändringen av sociala identiteter är processer där individens självbild och omgivningens bild smälter ihop till en grund. En slutsats blir att kvinnorna, till följd av hur socialtjänsten konstruerar dem, riskerar att se sig själva som individer som behöver ta ansvar för att hantera det ekonomiska våldet och dess konsekvenser. Vår tolkning är att detta faktum gör det ännu svårare för kvinnorna att själva förstå vad de utsatts för och berätta om det för socialtjänsten.

6.4 På vilket sätt hänger socialtjänstens syn samman med samhällets syn på ekonomiskt våld?

Vår utgångspunkt för den här studien var att socialtjänsten i egenskap av statlig institution är en aktör på den samhälleliga arenan. I vår analys har vi kommit fram till att socialtjänstens syn på fenomenet ekonomiskt våld och arbetet med avseende på ekonomiskt våld till en del hänger samman med samhällets syn. Dock är flera av de enskilda socialsekreterarna medvetna om de synsätt som finns inom organisationen och riktar kritik mot dem. Vissa intervjupersoner reflekterar, medan andra utsagor visar brist på reflektion.

Utifrån vår teoretiska ram och Blumers (1971) processteori drar vi slutsatsen att det ekonomiska våldet befinner sig i fas ett, det har varken definierats eller klassificerats som ett socialt problem av samhället. Det finns en hög medvetenhet om synen eller bristen på denna inom socialtjänsten, som menar att samhället inte har uppmärksammat fenomenet och de talar om det som osynligt och svårt att definiera. Socialtjänsten sätt att se på ekonomiskt våld är att det är en privat angelägenhet, att kvinnan konstrueras som ett offer och inte ett brottsoffer, att våldformen inte är en del av våld i nära relation och att det inte är lika allvarligt som andra våldformer. Vår slutsats är att dessa synsätt visar prov på samhällets syn på det ekonomiska våldet, eller brist på syn.

Socialtjänsten uttrycker att det saknas kunskap och ekonomiskt våld och hur det ska hanteras inom organisationen. Med tanke på den professionella kunskapsresurs som ändå finns inom socialtjänsten är vår slutsats att det i samhället för övrigt måste lida ännu större brist på kunskap om fenomenet. Vi menar att det är en av anledningarna till att samhället inte har klassificerat och definierat fenomenet som ett socialt problem.

Enligt Blumer (1971) är det avgörande för ett problems öde hur det positionerar sig i förhållande till andra sociala problem som är aktuella i samhället. Vi drar slutsatsen att våld i nära relation, enligt hans processteori, befinner sig i den sista och femte fasen. Våld i nära relation är identifierat och klassificerat som socialt problem, det är legitimerat, det har skett en mobilisering av åtgärder, en plan för lämpliga åtgärder har upprättats. Slutligen har planen implementerat och genomförbara åtgärder har skapats. Mot bakgrunden av vår utgångspunkt i denna studie, att vi vill fokusera på det

ekonomiska våldet och lyfta fram det som fenomen, blir vår tolkning att det ekonomiska våldet befinner sig i en svag position i relation till övriga våldsformer i nära relation. Vi ser spår av att fenomenets svaga position i politiskt styrda dokument/underlag, så som lagstiftning, allmänna råd och föreskrifter från Socialstyrelsen, manualer och lokala policies. Med detta menar vi att det sker på en maktnivå över socialsekreterarna. Forskning visar att det vanligaste sättet att kategorisera våld i nära relation är att dela in det i fysiskt, psykiskt och sexuellt våld (Brännval, 2016). Vi nämnde tidigare i analysen att en sådan uppdelning görs i bedömningsinstrumentet FREDA-manual. Vår slutsats är att socialtjänstens syn på ekonomiskt våld påverkas av synen eller bristen på uppmärksamhet i nämnda regelverk och strukturer som den enskilda socialsekreteraren har att förhålla sig till i sitt dagliga arbete. Om vi väljer att inte fokusera på det ekonomiska våldet som fenomen, utan som det officiellt definieras idag, alltså enbart som en del av våld i nära relation, drar vi slutsatsen att just denna våldsform kan ha fastnat eller förlorats på vägen vad gäller planerandet och skapandet av lämpliga och genomförbara åtgärder. Blumer (1971) menar att detta sker under fas fyra eller fem i processen. Skälet till detta menar vi är för att det inte har samma status som andra våldsformer. Vi drar slutsatsen att de intentioner som fanns från början med den officiella planen för hur samhället ska hantera problemet med våld i nära relation har gått förlorade under implementeringsprocessen. Åtminstone de intentioner som gäller ekonomiskt våld. Vi kan förstås inte heller veta hur planen för att hantera just det ekonomiska våldet har sett ut då den utformades.

Mot bakgrund av vår teoretiska ram menar vi att språket alltid konstitueras av sociala praktiker, vilka har implikationer för maktrelationer. Språket och makten att socialt konstruera den individ en annan individ samspelar med är på detta sätt sammanlänkade (Börjeson & Börjeson, 2015). Det betyder att hur de enskilda socialsekreterarna talar om det ekonomiska våldet och arbetet med avseende på det ekonomiska våldet bidrar till och befäster socialtjänstens syn, i de fall de är okritiska och oreflekterade. Då vi ser socialtjänsten som en del av samhället bidrar socialsekreterarna där igenom även till att befästa samhällets syn.

6.5 Förslag till vidare forskning

Många tankar om behovet av vidare forskning inom problemområdet har väckts under arbetsprocessen med denna studie. I Socialstyrelsens bindande föreskrifter (SOFS 2014:4) ska socialtjänsten erbjuda insatser akut, både på kort och lång sikt, med utgångspunkt i behovet av stöd och skydd (Ekström, 2016). Mot bakgrund av detta ser vi som det främsta behovet att undersöka hur insatserna skulle utformas och organiseras för att möta de våldsutsatta kvinnornas behov av stöd, för att hantera det ekonomiska våldet och dess konsekvenser. Internationell forskning visar att det behövs omfattande och tvärvetenskapligt stöd mellan olika aktörer, för att möta behovet hos kvinnor som varit utsatta för ekonomiskt våld av en partner (Haeseler, 2014). Vårt förslag är att göra tvärvetenskapliga studier och undersöka psykologers perspektiv i frågan. Detta med tanke på att de flesta kvinnor som är eller har

varit utsatta för våld i nära relation lider av PTSD, Posttraumatiska Stress Syndrom, och att det påverkar deras mottaglighet för stöd. PTSD, och annan psykisk ohälsa som kvinnorna drabbas av till följd av våldet, påverkar förstås också deras förmåga att själva ta ansvar för att hantera det ekonomiska våldet och dess konsekvenser. Vi menar också att jurister och ekonomer skulle kunna bidra med sin syn på hur en ekonomisk situation som orsakats av ekonomiskt våld skulle kunna hanteras.

7. Diskussion

Vi har i denna studie visat på hur socialtjänstens syn hänger samman med samhällets syn på ekonomiskt våld och arbetet med avseende på ekonomiskt våld. Vi kan också kalla det brist på syn, eftersom det ekonomiska våldet är osynligt och ännu inte har klassificerats och definierats som ett socialt problem av samhället. Internationell forskning visar att det saknas empirisk förståelse för våldsformen som fenomen, och att socialarbetare som möter den utsatta målgruppen behöver uppmärksamma och bedöma förekomsten och omfattningen av det ekonomiska våldet (Postmus et. al, 2012). Under litteratursökningen för denna studie konstaterade vi att det råder brist på forskning om ekonomiskt våld nationellt. Internationellt är kunskapsläget annorlunda, det ekonomiska våldet får större uppmärksamhet i andra länder. Postmus et. al, 2018 har utformat ett bedömningsinstrument, i syfte att mäta ekonomiskt våld. I instrumentet är fenomenet uppdelat enligt definitionsgrupperna; ekonomisk kontroll, ekonomiskt utnyttjande och sabotage av anställning. Vår tolkning är att ovan nämnda forskning och mätinstrument har bidragit till att det ekonomiska våldet har kommit längre internationellt i den process som Blumer (1971) åsyftar. Vi menar att fenomenet är klassificerat och identifierat som ett socialt problem internationellt, medan så inte är fallet i Sverige.

Meeuwisse & Swärd (2002) menar att vårt samhälles politiska och ideologiska grundsyn har en stor inverkan på vår uppfattning om sociala problem och hur vi hanterar dem. Vår tolkning blir att synen på Sverige som ett av världens mest jämställda länder, kan bidra till osynliggörandet av det ekonomiska våldet inom vår nations gränser. Vi menar att föreställningen om att män och kvinnor är jämställda när det kommer till kontroll och makt över ekonomin inom ett parförhållande, gör att det ekonomiska våldet ogärna uppmärksammas. I vissa kommuner är mannen i ett parförhållande fortfarande aktledare, vid ansökan om ekonomiskt bistånd hos socialtjänsten. Denna förlegade syn på mannen som familjeförsörjare och ansvarig för ekonomin leder till att socialtjänsten i egentlig mening möjliggör och upprätthåller ekonomiskt våld. Detta är en struktur som tydligt kan kopplas samman med könsmaktsordningen i vår samhälle, som flera av intervjupersonerna refererade till. I övrigt stämmer rutinerna illa med Sveriges identitet som jämställt. Konsekvenserna för den våldsutsatta kvinna blir att hon fortsätter att vara ekonomiskt beroende av mannen, vilket försvårar för henne att lämna honom. Vi tänker också att socialtjänstens och där igenom samhällets budskap till den utsatta kvinnan blir att ekonomiskt våld är något som inte existerar. Det finns en stor motsättning i detta i relation till den omfattande reformering som skett vad gäller arbetet med våld i nära relation. Enligt en av intervjupersonerna som arbetar på ekonomiskt bistånd hade kommunen ändrat rutinen för några år sedan och gjort kvinnan till aktledare, just i syfte att förhindra ekonomiskt våld. Det här visar på kommunala skillnader i det förebyggande arbetet med ekonomiskt våld, vilket kan få stora konsekvenser för den utsatta målgruppen.

Meeuwisse och Swärd (2002) menar vidare att sociala problem beskrivs som att de kan lösas med sociala interventioner, och att möjligheten att reformera därför definierar vad som uppfattas som ett

socialt problem. Enligt Haeseler (2014), verksam i USA, behövs det tvärvetenskaplig samverkan mellan olika aktörer för att kunna tillgodose behovet hos kvinnor som har varit utsatta för ekonomiskt våld av en partner. Mot bakgrund av ovanstående ställer vi oss frågan om det kan finnas ett annat skäl till att, som socialsekreterarna vittnar om, samhället inte har uppmärksammat det ekonomiska våldet. Vår slutsats är att den tvärvetenskapliga samverkan inte är tillräckligt utvecklad och att samhället därför inte vet vilka sociala interventioner som kan lösa problemet med ekonomiskt våld. Detta leder i sin tur till att det ignoreras eller undviks.

Vi menar att samhället behöver ta sitt ansvar och uppmärksamma det ekonomiska våldet som fenomen, för att tydliggöra att det är en del av arbetet med våld i nära relation och inte bara har med ekonomi att göra. Samhället behöver även uppmärksamma att det är vanligt förekommande och allvarligt samt att det får långsiktiga konsekvenser för den våldsutsatta kvinnan och hennes möjlighet att leva ett självständigt liv fritt från våld. Det ekonomiska våldet behöver bli en offentlig angelägenhet, precis som andra våldsformer inom våld i nära relation. Familjesfären har fortfarande ett starkt skydd vad gäller ekonomiskt våld. Familjen som institution och vad som händer individen inom familjesfären borde vara ett samhällsansvar. Som det är nu underlåter samhället att skydda den enskilda individen när hen utsätts för ekonomiskt våld i nära relation.

Enligt lagstiftning och riktlinjer har Socialtjänsten ett ansvar att ge våldsutsatta individer det stöd och hjälp som de behöver. Dock menar vi att socialtjänstens syn på det ekonomiska våldet som en privat angelägenhet och mindre allvarligt än andra våldsformer, riskerar att bidra till att den enskilda socialsekreteraren lutar sig emot att socialtjänstlagen är en ramlag, och underlåter att utnyttja det handlingsutrymme hen faktiskt har. Forskning visar att socialarbetarnas handlingsutrymme och tolkningar av våld spelar roll för vilket stöd som erbjuds (Ekström, 2016).

I övrigt har vår studie visat på att det inom socialtjänsten saknas kunskap och strategier för att hantera våldsformen. I detta avseende behövs också en förändring. Det faktum att det saknas insatser som är riktade till det ekonomiska våldet behöver naturligtvis åtgärdas, men förändringsarbetet måste börja med utredningsarbetet. FREDAs manual får anses representera den rådande samhällssynen på ekonomiskt våld. FREDAs beskrivning är ett av de bedömningsinstrument som enheten mot våld i nära relation använder, för att kartlägga och bedöma omfattningen av våldet. I den handlar endast en fråga om ekonomiskt våld. Här menar vi att det ekonomiska våldets osynlighet blir tydlig. Tidigare forskning visar också att de manualbaserade metoderna sannolikt bidrar till att peka ut vilka sociala problem som är relevanta (Ekström, 2016). Vi menar att FREDAs, eller hur socialtjänsten använder FREDAs, behöver utvecklas för att bidra till att synliggöra det ekonomiska våldet som våldsform för socialsekreteraren. Vår tolkning blir att FREDAs manual inte är ett tillräckligt stöd för socialsekreteraren i arbetet med att upptäcka och utreda det ekonomiska våldet, och att dess utformning påverkar socialtjänstens synsätt. Frågan i FREDAs beskrivning är formulerad som att det ekonomiska våldet handlar om kontroll. Formuleringen är den samma i FREDAs kortfrågor, som är ett instrument som ekonomiskt bistånd använder för att upptäcka våld. Ekonomiskt våld handlar inte bara

om kontroll, utan även om avsiktligt kränkande handlingar som förstör kvinnans möjligheter att leva ett självständigt liv. Här refererar vi till ett citat från en av intervjuerna, ”det är ju faktiskt en av grundmurarna i socialtjänstlagen i att hjälpa en person till ett självständigt liv, eller verka för självständigt liv för medborgarna (Socialsekreterare C, ekonomiskt bistånd). Mot bakgrund av detta citat och hänvisningen till Socialtjänstlagens portalparagraf samt det vi diskuterat hittills, menar vi att socialtjänsten är i behov av tydligare riktlinjer och handlingsplaner för att den enskilda socialsekreteraren ska kunna hantera det ekonomiska våldet. Vi tänker att detta är en förutsättning för att socialtjänsten ska kunna erbjuda den utsatta målgruppen adekvat stöd.

Vi ser intervjupersonernas kritik mot rådande synsätt, både det som existerar inom socialtjänstens organisation och det som är samhällets syn eller brist på syn, som ett gott exempel på att de är reflexiva och har en högt utvecklad professionalitet. Med detta vill vi poängtera vikten av att politiker lyssnar på de professionella och på vetenskaplig kunskap.

Referenslista

- Blumer, H. (1971). Social problems as collective behavior. *Social Problems*, 18(3), 298–306. Från databasen <http://www.jstor.org/stable/799797>>
- Boreus, K. & Bergström, G. (2018). *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys* (4. uppl.). Stockholm: Studentlitteratur.
- Bruno, L. (2018). Efter separationen: Tar våldet aldrig slut? I Moser-Hällén, L. & Sinisalo, E. (Red.), *Våld i nära relationer socialt arbete i forskning, teori och praktik* (s. 351-361). (1. uppl.). Stockholm: Liber.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder* (1. uppl.). Malmö: Liber.
- Brännvall, M. (2016). *Frigörelse med förhinder: Om polisanmälan när kvinnor tar sig ur mäns våld i nära relationer*. (Doktorsavhandling, Malmö högskola, Fakulteten för hälsa och samhälle). Från http://muep.mau.se/bitstream/handle/2043/21100/2043_21100_Brännvall_muep.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Burr, V. (2003). *Social constructionism* (2. uppl.). London: Routledge.
- Börjeson, B. & Börjeson, M. (2015). *Att förstå socialt arbete* (3. uppl.). Stockholm: Liber.
- Ekström, V. (2016). *Det besvärliga våldet: Socialtjänstens stöd till kvinnor som utsatts för våld i nära relationer*. (Doktorsavhandling, Linköpings universitet, Institutionen för samhälls- och välfärdsstudier).
- Fernqvist, S. & Näsman, E. (2015). Ekonomiskt våld. I Eriksson, M., Källström, Å. & Näsman, E. (Red.), *Barns röster om våld: att lyssna, tolka och förstå* (s. 148-166). (2. uppl.). Malmö: Gleerup.
- Haeseler, L. A. (2013). Practitioner Perspectives of the Economic Coping Experiences of Women of Domestic Violence Abuse. *Journal of Evidence-Based Social Work*, 10, 1–9. doi. 10.1080/15433714.2012.751004

- Hetling, A., Postmus, J. (2014). Financial Literacy and Economic Empowerment of Survivors of Intimate Partner Violence: Examining the Differences Between Public Assistance Recipients and Nonrecipients. *Journal of Poverty*, 18, 130–149. doi: 10.1080/10875549.2014.896308
- Isdal, P. (2001). *Meningen med våld*. Stockholm: Gothia.
- Larsson, S., Lilja, J. & Mannheimer, K. (2005). *Forskningsmetoder i socialt arbete* (1. uppl.). Lund: Studentlitteratur AB.
- Meeuwisse, A. & Swärd, H. (2002). *Perspektiv på sociala problem* (2. uppl.). Stockholm: Natur & Kultur.
- Panican, R & Ulmestig, R. (2016). Socialt medborgarskap och möjligheten till ett självständigt liv: Ekonomiskt bistånd för kvinnor som har lämnat en våldsam partner. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 22(3-4), 323-339. Från <http://journals.lub.lu.se/svt/article/view/16124/14598>
- Postmus, J., Hoge, G.L., Breckenridge, J., Sharp-Jeffs, N., & Chung, D. (2018) *Economic Abuse as an Invisible Form of Domestic Violence: A Multicountry Review*. (Doctoral, Rutgers University, School of social work). Från <https://us.sagepub.com/en-us/nam/journals-permissions>
- Postmus, J., Plummer, S-B., McMahon, S., Murshid, N. S., & Kim, M.S. (2012). Understanding Economic Abuse in the Lives^[1]_[SEP]Of Survivors. *Journal of Interpersonal Violence*, 27(3), 411–430. doi: 10.1177/0886260511421669
- Moser Hällén, L. & Sinisalo, E. (2018). *Våld i nära relationer socialt arbete i forskning, teori och praktik* (1 uppl.). Stockholm: Liber.
- Socialstyrelsen. (2014). *Manual för FREDA; Standardiserade bedömningsmetoder för socialtjänstens arbete mot våld i nära relation*. Hämtad 1 mars, 2019, från Socialstyrelsen, <http://socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19466/2014-6-15.pdf>
- Socialstyrelsen (2015). *Våld: handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen. (2019). *Definition av våld och utsatthet i nära relationer*. Hämtad 1 juni, 2019, från Socialstyrelsen, <http://www.socialstyrelsen.se/valds och brottsrelaterade fragor/valdinarrelationer/valdsutovare>

SOFS 2004:14. *Våld i nära relation*. Från <https://www.socialstyrelsen.se/publikationer2014/2014-5-7>

SOFS 2013:1. *Senaste versionen av allmänna råd om ekonomiskt bistånd*. Från <https://www.socialstyrelsen.se/sosfs/2013-1>

Sohlberg, P. & Sohlberg, B-M. (2013). *Kunskapens former – vetenskapsteori och forskningsmetod* (3. uppl.). Stockholm: Liber.

SoL 2001:453. *Socialtjänstlag*. Från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/socialtjanstlag-2001453_sfs-2001-453

Trygged, S., Hedlund, E., Kåreholt, I. (2013). ^[11]_[SEP]Våldsutsatta kvinnor drabbas av långsiktiga ekonomiska konsekvenser. *Socialmedicinsk tidskrift*, 90(4), 604-612. Från <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:667733/FULLTEXT02.pdf>

Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed*. Hämtad 1 maj, 2019, från Vetenskapsrådet, https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/God-forskningssed_VR_2017.pdf

Winther Jörgensen, M. & Philips, L. & Vrå, B. (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Stockholm: Studentlitteratur AB.

Bilagor:

1: Missivbrev och samtycke

Hej

Vi är två studenter från Socionomprogrammet på Ersta Sköndal Bräcke Högskola som nu är inne på vår sjätte termin och skriver vårt examensarbete. Vi har valt ämnet "Ekonomiskt våld". Syftet med studien är att undersöka socialtjänstens syn på ekonomiskt våld och på arbetet med att ge stöd till våldsutsatta kvinnor med avseende på det ekonomiska våldet. Vi har fördjupat oss i forskning kring vårt ämne men önskar även utföra intervjuer med socialsekreterare som arbetar med våld i nära relation, samt på enheten för ekonomiskt bistånd, för att få tillgång till personliga erfarenheter och upplevelser. Deltagandet i intervjun är frivilligt och om du skulle vilja, så kan du när som helst avbryta intervjun och därmed även ditt deltagande. Du kommer att vara anonym och de uppgifter som framkommer kommer endast att användas i vår studie.

Om ni har några frågor eller funderingar är ni välkomna att kontakta oss eller vår handledare Anita Liljeström.

Samtycke

Jag har muntligen informerats om studien och tagit del av bifogad skriftlig information. Jag är medveten om att mitt deltagande är frivilligt och att jag när som helst och utan närmare förklaring kan avbryta mitt deltagande. Mitt namn kommer inte att förekomma i studien, jag förblir anonym.

Jag lämnar härmed mitt samtycke till att delta i ovanstående studie:

Datum:

.....

Deltagarens underskrift:

.....

Kontaktuppgifter:

Studenter vid Ersta Sköndal Bräcke högskola,

Herbert Widmansv. 12

128 64 Sköndal, Tfn 08/555 050 00

Student, Maria: marhedu@esbhstudent.se

Student, Ulrika: ulrasmu@esbhstudent.se

Handledare Anita: anita.liljestrom@esh.se

Mvh

Ulrika Asmundson och Maria Lilljegren Hedlund

2. Intervjuguide

Intervjuguide använd vid intervjuer med socialsekreterare som arbetar på enheten mot våld i nära relation

Hur många år har du arbetet inom socialt arbete? Hur många år har du arbetat inom det här problemområdet/enheten?

Hur definierar du ekonomiskt våld? Vad innebär det/vilka uttryck tar det sig? Vem utsätts?

Vad tänker du om det ekonomiska våldet i relation till andra våldsformer?

Hur får ni veta om det förekommer ekonomiskt våld?

Använder du FREDA- beskrivning?

Vad tycker du om FREDA beskrivning med avseende på att upptäcka ekonomiskt våld?

Tycker du att den är tillräcklig?

Den frågan som handlar om ekonomiskt våld är formulerad på det här sättet ”Har din partner kontrollerat alla pengar?” vad tycker du om det? Ställer du följdfrågor? Vilka?

Vad gör du när du upptäcker att det förekommit ekonomiskt våld? Vilka insatser erbjuds till de kvinnor som är utsatta för ekonomiskt våld?

Vilka insatser/praktiskt stöd gällande det ekonomiska våldet förekommer i vårdplanerna som skickas till utförare? Vilka effekter har insatserna gett?

Har du mött kvinnor som inte själva är medvetna om att de utsatts för ekonomiskt våld?

Vad tänker du kring behovet av stöd gällande det ekonomiska våldet? Både kort och långsiktigt, före och efter kvinnan har lämnat sin partner.

Har ni möjlighet att bevilja er själva som insats? (socialsekreterarstöd)? Har ni möjlighet att bevilja kontaktperson? Hur ser du på samverkan med andra aktörer?

Vad ser du för hinder när det gäller kvinnornas ekonomiska situation? Vilka faktorer är mest problematiska?

Vilka teorier utgår ni ifrån i arbetet? Vilka metoder?

Hur ser ni på orsakerna till ekonomiskt våld? Hur ser ni på ansvarsfrågan? Vem äger den?

Hur ser du på ditt eget handlingsutrymme?

Hur ser du på kvinnans förmåga att hantera konsekvenserna av det ekonomiska våldet?

Hur definierar du ekonomisk och social trygghet?

Hur definierar du ekonomisk självständighet?

Hur tänker du själv att socialtjänstens och andra instansers arbete med ekonomiskt våld bör bedrivas?

Om du ser tillbaka på synen på ekonomiskt våld och arbetet med målgruppen i verksamheten, hur har den förändrats? Är problemet mer uppmärksammat idag?

Är det något som du vill tillägga?

Intervjuguide använd vid intervjuer med socialsekreterare som arbetar med ekonomiskt bistånd

Hur många år har du arbetet inom socialt arbete? Hur många år har du arbetat inom det här problemområdet/enheten?

Hur definierar du ekonomiskt våld? Vad innebär det/Hur kommer det till uttryck? Vem utsätts?

Hur får ni veta om det förekommer ekonomiskt våld? Om klienterna kommer från VINR-teamet/Om klienterna kommer direkt till er?

Vad tycker du om FREDA kortfrågor med avseende på att upptäcka ekonomiskt våld?

Tycker du att de är tillräckliga? Ställer du följdfrågor? Vilka?

Hur ser ni på orsakerna till ekonomiskt våld? Hur ser ni på ansvarsfrågan? Vem äger den?

Vad gör du när du får veta att det förekommit ekonomiskt våld? Vilka insatser erbjuds till de kvinnor som är utsatta för ekonomiskt våld? Vilken effekt har den insatsen gett?

Har du mött kvinnor som inte själva är medvetna om att de utsatts för ekonomiskt våld?

Vad tänker du kring behovet av stöd gällande det ekonomiska våldet? Både kort och långsiktigt, före och efter kvinnorna har lämnat sin partner? Vad ser du för hinder när det gäller kvinnornas ekonomiska situation? Vilka faktorer är mest problematiska?

Vilka teorier utgår ni ifrån i arbetet? Vilka metoder?

Har ni möjlighet att bevilja er själva som insats? (socialsekreterarstöd)? Har ni möjlighet att bevilja kontaktperson? Hur ser du på samverkan med andra aktörer?

Hur ser du på ditt eget handlingsutrymme?

Hur ser du på kvinnans förmåga att hantera konsekvenserna av det ekonomiska våldet?

Hur definierar du ekonomisk och social trygghet?

Hur definierar du ekonomisk självständighet?

Vad tänker du om det ekonomiska våldet i relation till andra våldsformer?

Hur tänker du själv att socialtjänstens arbete med ekonomiskt våld bör bedrivas?

Om du ser tillbaka på synen på ekonomiskt våld och arbetet med målgruppen i verksamheten, hur har den förändrats? Är problemet mer uppmärksammat idag?

Är det något som du vill tillägga?